

Stáhta geaidnodoaimmahat

Statens vegvesen

Mátkkošteamen muohtaskuhteriin

-ofelaš oadjebas vuodjimii

Olgosaddi:
Stáhta geaidnodoaimmahat Davvi regioidna
Dreyfushammarn 31
N – 8002 Bodø
Tlf. (+47) 02030
E-boastta: firmapost-nord@vegvesen.no

Prošeaktajodiheaddji:
Kristian Øvernes, Stáhta geaidnodoaimmahat

Redakšuvdna:
Ketil Nystrøm, Trygg Trafikk
Kristian Øvernes, Stáhta geaidnodoaimmahat
Mattis Ailo Hætta, Stáhta geaidnodoaimmahat

Čállit:
Kap 1; Alf Gunnar Mehus
Kap 2; Pål Grøtthe
Kap 3; Trond Strømdahl ja Alf Gunnar Mehus
Kap 4; Trond Strømdahl
Kap 5; Kjetil Brattlien
Kap 6; Tor S. Wikan ja Mattis Ailo Hætta
Kap 7; Wenche Abrahamsen

Fágalaš kvalitehta sihkkarastin:
Kai Andre Fegri, HiNT
Alf Gunnar Mehus

Mediaprodukšuvdna/gráfalaš barggut:
MotoMedia AS/
ScooterNorge
www.motomedia.no
Tlf. 78 44 06 70

Deaddileapmi:
Kai Hansen Trykkeri

Rievhtit:
Stáhta geaidnodoaimmahat

1. deaddileapmi, 2013
7500 gáhppálaga

SISDOALLU

- **Konstruksuvdna ja doaimman**
KÁPIHTTAL 1 / SIIDU 4
- **Vuodjinvuogádat**
KÁPIHTTAL 2 / SIIDU 16
- **Biktasat**
KÁPIHTTAL 3 / SIIDU 30
- **Mátki**
KÁPIHTTAL 4 / SIIDU 38
- **Muohtaudas**
KÁPIHTTAL 5 / SIIDU 28
- **Láгат ja njuolggadusat**
KÁPIHTTAL 6 / SIIDU 52
- **Heahteveahkki**
KÁPIHTTAL 7 / SIIDU 60

Govvá: ScooterNorge

Mátkkošteamen muohtaskuhteriin -Ofelaš oadjebas vuodjimii

Daid manjimuš jagiid leat biddjon ollu návccat čohkket dieđuid skuter-
vuodjima ja skuhterlihkohisvuodaide
birra Norggas. Dutkanprošeavttat ja
dieđuid guorahallán maid
buhcciviesut, Politijat ja Stáhta
geaidnodoaimmahat leat čohkken,
lea dagahan ahte mis leat eanet
dieđut go goassege ovdal,
muohtaskuhter lihkohisvuodaide birra.

Dál mii diehtit ahte várra geavvat
lihkohisvuhtii go vánddardat
muohtaskuhteriin, lea ollu stuorit
go dalle go vánddardat biillain. Mii
diehtit maid movt don sáhtát háv-
váduvva, ja buorimuddui makkár
sivaiguin lihkohisvuodaide geavvet.

Skuhterlihkohisvuodaide leat dájvja
mánja siva. Oktasaš siva lea ánje
dat ahte skuhtervuodjii váiluipmár-
dus váruhit, gelbbolašvuhta ja hár
jáneapmi gieđahallát

muohtaskuhtera
dorvvolažžat.

Dán gihppagis ovdanbuktet fága
ja resursa olbmot gelbbolašvuoda,
rávvagiid ja neavvagiid mat sáht-
tet hehtet lihkohisvuodaide ja maid
unnidit váikkuhusaid jus skuhterlihk-
ohisvuhta geavvá. Čállit ovdanbuk-
tet temáid nugo movt muohtaskuht-
er tehnikkalaččat lea ráhkaduvvon,
vuodjinvuogádat, suddjen rusttegat
ja biktasat, vánddardanmáhttu,
lágat ja heasteveahki.

Mun sávan sisdoallu dán gihppagis da-
gaha du skuhtervuodjima oadjebassan,
ja ahte mii searválaga sáhttit

hehtet lihkohisvuodaide ja maid
unnidit váikkuhusaid, skuhterlihkohis-
vuodaide oktavuoda.
Manjemužžan
leat anke don
gii mearridat
man oadjebas
du muohtaskuht-
er vuodjin
galgá leat.

Terje Moe Gustavsen
Geaidnodirektevrra

Konstruksuodna ja doaiman

Dán kapihttalis mii čalmmustahttit movt muohtaskuhter lea ráhkaduvvon, movt dat doaimbá ja buktit soames neavvaga movt don hehtet skuhtera bisáneamis. Mii ávžžuhit du lohkát doaimmagirjii mii čuovvu go oasttát skuhtera, vai oažžut dieđuid justte dan skuhtera

birra mainna vuoját. Vuojidettiin sáhttet šaddat dakkár teknihkalaš bárttit maid don ieš berret máhttit čoavdit vai muohtaskuhter ii bisán oalát, ja it dárbbas de veahki beassat ruoktot. Lonuhit variáhtorruoma ja cahkkehanbunciid sáhtát ieš bargat. Buoremus lea jus oahpahalat dan bargat ovdal go vuoddját.

Vuolggahit galbma mohtora

Muhtin skuhterin lea 2-dávttat mohtor masá šaddat ieš lasihit oljju oljotánkii dahje seaguhit bensiidnii.

Muhto 4-dávttat

mohtor mas lea

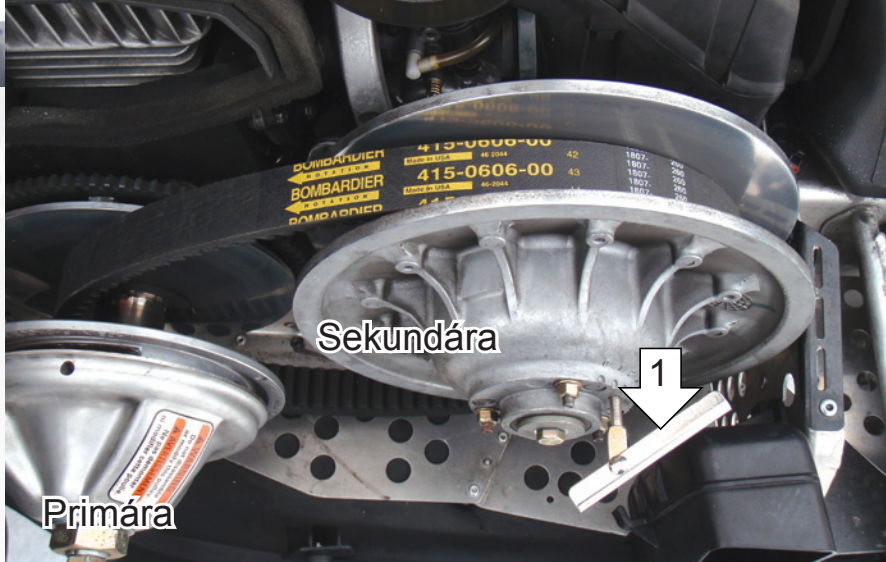
teknologiija váldon billain ja mohtorsihkkelin, lea áigá juo boahmán muohtaskuhter máillbmái . Daidda ii dárbbas oljju lasihit lihka dávjá go 2-dávttat mohtoriin. Lea dehálaš ahte mohtor lea liegganan ovdal vuoddját. Dat guoská erenomážit 2-dávttat mohtoriidda, go dat sáhttet billahuvvat jus vuoddját galbma mohtoriin. 4-dávttat mohtora maid šaddá diktit liegganit ovdal vuoddját. Muhtin muohtaskuhteriin lea rukses čuovga mii galgá jáddat ovdal vuoddjá.

lus vuoddját galbma mohtoriin, de sáhttet cahkkehanbuncit billahuvvát, bahámusat sáhtta vel mohtor nai billahuvvát. Go gearrgat vuod-

jime, de berret mohtora diktit mannát oanehaš ovdal jáddadat. Justte dan gal olusat eai daga, muhto jus nu dagat, de sáhtát eastadit bárttiid ja mohtor bistá maid guhkit.

Lonuhit variáhtorruoma

Variáhtor doaimbá dego giira eará vuojánin. Variáhtorruopma jođiha mohtora fámuid gaskkal ovddit (primára) variáhtora mii lea mohtoris gitta, ja manjit (sekundára) variáhtora mii fas jođiha skuhterboahkána, giirakássa dahje njuolgojođiheami bokte, nugo muhtin skuhteriin lea. lešguđeflágan siivvut ja noađit sáhttet mielddisbuktit ahte variáhtor-

Govvá: Alf Gunnar Mehus

ruopma báhkkan ja gollá vuojidettiin. Don berret dárkkistit ahte dus lea liige variáhtoruopma ja máhttit maid lonuhit ja geavahit bargoneavvuid OVDAL go vuodjât mátkái.

Iešguđetlágan skuhter-mearkkain sáhttá leat iešguđet vuohki movt galgá variáhtoruoma lonuhit. Bagadalán dihte, leat mii ráhkadan rávvaga movt lonuhat variáhtoruoma, dán oktavuodas Ski-doo mearkkas. Dat vuosttaš maid mii bargat manjel go

leat jáddadan mohtora, lea váldit eret čoavdaga, vai ii oktage vuolggat mohtora go mis leat gjeđat variáhtoras. Variáhtoras leat ollu fámut go jorggiha, nu ahte suorbmat eai ábut darvánit dohkko. Nubbi maid mii bargat lea čoavdit variáhtorgokčasa. Dán skuhteris lea sierra bargoneavvu mii álkida barggu lonuhit variáhtoruoma (geahča njuolla 1 govás) Bargoneavvu bonjât sierra ráigái variáhtoras mas leat jeangat vai variáhtorskearrut hoigaseaba guovtte- guvlui ja variáhtoruopma

loažža. Dasto sáhttát álggos bonjastit variáhtoruoma eret dan manjit variáhtoras (sekundára) mii jođiha skuhterboahkána ja dasto dan ovddit variáhtoras (primára). Go leat váldán eret dan boares variáhtoruoma, de sáhttát biddjât sadjái ođđa. Geahča guđe guvlui variáhtoruopma galgá jorrát, dán oktavuodas lea merkejuvvon njuollain. Jus ii leat njuolla, de galggat sáhttit lohkat variáhtoruoma loguid ja bustávaid go čuoččut seamma bealde go variáhtorat leat.

Ii buot muhtaskuhteriin leat sierra bargoneavvut mainna lonuhat variáhtoruoma. Dakkár skuhteriin fertet geavahit eará vuogi.

Govvá: Alf Gunnar Mehus

Dán muhtaskuhteris (Mas ii leat sierra bargoneavvu) berret álggos bidjat orustangoazana gitta, ja de gieđaiguin hoigadit ja bonjastit dan siskkit variáhtorskearru nu go njuolla čájeha govas. Go hoigadat ja bonjastat, de variáhtorskearrut hoigaseaba guovtte- guvlui, ja variáhtorruopma loazzá nu go govas čájeha. Go leat doallame variáhtorskearruid, de sáhtát gaikkihit variáhtorruoma eret álggos manjit variáhtoras (sekundára) já de ges ovddit (primára).

Ođđa variáhtorruoma bijat álggos ovddit variáhtora badjel (primára) ja de hoigadat ja bonjastat manjit (sekundára) variáhtoras siskkit skearru ja bijat variáhtorruoma sadjái.

Iská fal ahte variáhtorruopma čavgá go luoittát variáhtorskearru. Dan don sáhtát iskat go gieđain gaikkihat variáhtorruoma nu ahte manjit variáhtorskearrut manaba fas oktii.

Vuolggahit mohtora jus vuolggahanbáddi lea boatkanan.

Buot ođđasit skuhteriin lea dábálaččat sihke el-vuolggaeapmi ja vuolggahan báddi. Spiehkastat lea 4-dávttat mohtor mas ii leat vuolggahanbáddi, muhto dušše el-vuolggaeapmi. Dakkár muhtaskuhteriin lea hui dehálaš dikšut báhttera jus unnán vojuát, vai das ii noga el-rávdnji. Muhtin 2-dávttat mohtorin lea dušše vuolggahanbáddi (deattu seastima geažil). Dakkárís sáhtát ge vásihit ahte vuolggahanbáddi boatkana.

Eanaš muhtaskuhteriin lea liige vuolggahanbáddi, bargoneavvu skuohpus. Dainna vuolggahanbáttiin sáhtát vuolggahit mohtora jus giessalat dan primára variáhtora birra ja ravget (dušše jus vuolggahanbáddi lea boatkanan). Geahča doaibmagirjji ja geahččalatta ovdagihtii vai dieđát movt dát doaibmá jus bártahuvat.

Govvá: BRP

Govvá: Alf Gunnar Mehus

Govvá: Alf Gunnar Mehus

Cahkkehanbunciid lonuhit

Cahkkehanbunci doaibma lea čuotnat dolá mii cahk-keha bensingása mohtoris. Erenomázit 2-dávttat mohtoriin sáhtát vásihit ahte mohtor ii vuolgge go ravget vuolggahanbáttiin. Cahkehanbuncit soitet gožuduvvon, njuoskan dahje eai čuona dolá dalle go galget.

Sivva sáhtta leat beare ollu olju bensiinnas, dahje ahte okta cahkkehanbunci lea heaitán doaibmame. Mohtor ii doaimma nu go galgá dahje bisána jus dušše okta dahje buot cahkkehanbuncit heitet doaibmame. Buot 2-dávttat skuhteriin berrejit leat liige cahkkehanbuncit fárus. Daid berret virkodit goikásis.

Gurut govás bajábealde, oainnátt

- Cahkkehanbunci doaibma lea dolá čuotnat, mii cahkkeha bensingása mohtoris.

cahkkehanbunci rávdnje-fievrredeaddji ja buncegahpiriid (njuolla). Gaikkít bajás buncegahpira vai cahkkehanbunci ihtá. Lonut dušše ovttá cahkkehanbunci hávvalis vai rievttés buncegahpir šaddá rievttés cahkkehanbuncái. Muhtin muhtaskuhteriin sáhtta leat váttis oaidnit goabbá buncegahpir galgá leat goappá ge cahkkehanbuncis.

Oza liige cahkkehanbunciid ja buncečoavdaga. Čoavdde ovttá cahkkehanbunci. Don bonjat seamma guvlui dego livččet gorkka čoavdime bohttalis. Bija ođđa cahkkehanbunci sadjái, ja bonja dan gieđain ovdal go bonját buncečoavdagiin, vai it billis jeanggaid. Bija buncegahpira sadjái ja geahččal vuolggahit mohtora ja guldal doaibmá go mohtor nu go galgá.

Govvá: Alf Gunnar Mehus

Deavdit olju ja bensiinna

Docibmagirjijs gávnnat dieđuid makkár olju ja bensiidna galgá geavahuvvot. Eanaš ođđa muohtaskuhteriin gáibiduvvo olju main lea erenomáš dovdomearka. Dan oljju sáhtát oastit bensinstašuvnnain dahje gávppis gos leat oastán muohtaskuhtera. Bensiidna galgá leat 95 dahje 98 oktan. Don sáhtát vásihit ahte mohtorat main lea gássor, galbmojit buolašin, molsašuddi dálkkiin dahje jus čáhci lea bensiinnas.

Don sáhtát eastadit galbmoma, jus lasihat alit "Isapropanol" bensin- tánkki deavdidettiin. Mii neavvut ahte bijat ovttá gorkka "Isapropanol" juohke deavdimii.

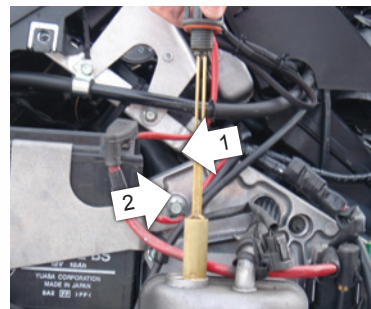
Eará neavva lea ahte álohii deavdát dievva sihke oljotánka ja bensintánka go gearrgat vuodjime, vai tánkat eai rino, ja dainna lággiin don oahpat maid man olu skuhter doalvu bensiinna iešguđetlágan siivuin. Muhto árnje lea buorre neavva njoerrestit ovttá gorkka "Isapro-

Govvá: Alf Gunnar Mehus

panol" juohke háve go deavddát bensiinna, dušše dan dihte go temperatuvrrat molsašuddet beavivis beavái, ja de sáhttá ritni šaddat. Govas oaidnit mii gokko 2-dávttat mohtori galgá olju deavdit.

Govas vulobealde oaidnit mii ovttá 4-dávttat mohtora. Dáin mohtorin mihtidat oljju sierra mihtidansákkinn mii lea oljotánkas dahje mohtoris gitta. Njuolla 1 muitala bajimus meari ja njuolla 2 muitala vuolimus meari. Geahča doaibmagirjijs makkár oljju galggat geavahit. Dábálaččat geavahuvvo 0-30 W dahje 0-40 W olles syntehtalaš olju, 4-dávttat mohtoriidda.

Govvá: Alf Gunnar Mehus

Ásahallat dávggiid ja časkinváiddoma

Vuoi mátki šaddá hui linis, de fertet ásahallat dávggiid skuhtera noadi mielde. Don fertet maid heivehit noadi siivvu mielde. Eanaš skuhteriin sáhttá ásahallat dávggiid ja časkinváiddoma. Doaibmagirijis čuočču movt dan galgga bargat.

Govas vulobealde oainnát dan dábáleamos čovdosa movt galgá ásahallat dávggiid skuhtervullosis. Dás geavahuvvo sierra bargoneavvu mainna ložžet dahje čavget dávggiid, diekko gokko

Govvá: Alf Gunnar Mehus

Govvá: Alf Gunnar Mehus

veahkeneavvu lea biddjon govas. Jus lea mielčuoovu, de gánnáha čavget dávggiid vai skuhter šaddá stargadit ja časkinváiddon ii časke duohkai go častasiid vuoját. Muhtin skuhteriin deaddilat dušše boalu ja dávggit čavget elektrovnnalaččat. Eará muhtaskuhteriin nugo Arctic Cat touring málliin, lea sierra stargadandávgi maid galgga čavget go lea mielčuoovu fárus.

Govas bajábealde oainnát dávggiid maid ásahallat muhtteriin mii lea dávggiid bajágeahčen. Man garas časkinváiddon galgá leat, sáhtát ásahallat dainna guvttiin plastihkka muhtteriin mat leaba Gasasylindara bajágeahčen ja časkinváiddoma vuolágeahčen. Geahča doaibmagirijii vai oahtpat movt daid galgá ásahallat.

Skuhterboagán

Dábáleamos skuhterboagán lea dakkár mas lea ceahkke alldat unnimus 32mm bajás, iešguđet skuhtermálliid mielde. Skuhterboagán mas lea hui roavva minsttar, addá dávjá buoremus coavccu sihke ovdas guvlui, dahje jus šattat goazastit, muhto mohtor doalvu eanet bensiinna. Skuhterboagán lea dahkon iešguđetlágan gummi seaguhusaiguin, ja fatná go geavahuvvo.

Dat mielddisbuktá ahte dat ferte čavgejuvot go oanehaš leat vuoddján go jođihanjuvllat mat jođihit boahkána, sáhttet álgit njuikut badjel cehkiid mat leat boahkánis. Dan don sáhtát gullát dego roahpan jietnan skohtervullošis go leahtohat.

Mánngga ođđasit skuhtermállin leat “non-slip”

Govvá: ScooterNorge

jođihanjuvllat mat eai njuiko cehkiid badjel jus skuhterboagán lea loažža, ja de it dárbbas nu dávjá čavget dan. Doaibmagirijis gávnnat movt čavget skuhterboahkána justte du skuhteris.

Govvá: Alf Gunnar Mehus

Vuodjin jieŋa dahje garrá muohtaga alde

Dálvet ja giđđat sáhtta leat bivval beaivet ja buolaš ihkku. De sáhtta leat cuorju idđes dahje lea aškasan guhkilmas bivvaliid geažil. Muohta vuoidá ja čoaskuda mielggas plastihkaid skuhtervullošis.

Jus siivu lea hui garas, sáhttet mielgasat báhkkanit ja mielggasplastihkkat gollet oanibottas. Mohtor maid sáhtta báhkkanit go muohta maid boagán bálku, čoaskuda sihke mohtora ja mielgasiid. Dađi álládit ceahkke allodat skuhterboahkánis lea, dađi bahábut lea báhkkanit, danin go allodat lassána gaskkal muohtaga ja mielgasa. Dán áigge gávdnojit veahk-keneavvut maid sáhtát bidjat vai hehtet mielgasiid báhkkanit.

Govvá: ScooterNorge

Okta dološ neava lea botnját skruvaid sabeiid maŋábeallai nu ahte skruvva boltu ja bálku muohtaga skohtervulloša

Govvá: Alf Gunnar Mehus

njeaiga vojedettiin. Muhto de gal fertet váruhit go vuoját skuhtera gálvojerri ala, bilastálli jna. go skruvva goahcá sabetvuoduin. Jus fertet ollu vuodjit cuorjun dege jieŋa alde, de lea dehálaš ahte hui dávjá vuojistat obbasii, vai vulošmielgasat čoskot. Ánnas ovdalaš go bisánat, vai mielggas plastihkkat eai sutta gitta mielgasiid.

“Jus siivu lea hui garas, de sáhtát vásihit ahte vulošmielgasat báhkkanit ja gollet oanibottas. Muohtaga maid skuhterboagán bálku, čoaskuda maid mohtora.”

Govvá: Alf Gunnar Mehus

Oadjebasgehtet reahka áissás

Eanaš reagain ii leat oadjebas rustet mii galgá doallat reaga muhtaskuhteriis gitta jus goallofaggi luoitá. Govas oaidnit mii hui álkes rusttega mas lea gehtet ja “karabin” roahkkit mainna darvviht gihtega gitta skuhtera maŋágeahččái. Dáinna álkes rusttegin ii beasa reahka eret.

Mánát reagas

Jus galget mánát dahje mielčuovvu čohkkát reagas, de sáhttá leat eanet oadjebas ja litnásat čohkkát reagas mas lea goavdi, dakkár reahka go olgešbeale govass oido. Okta buorre reahka lea hálbbes gávpi oadjebasvuhtii, ja eanaš

ođđasit reagat bistet ollu jagiid. Reagas berrejit buorit dávggjit vai ii šatta garas go častasiid vouját. Olmmoš berre sáhtit čohkkát goavdi siste buolaš beivviid. Dávjá hálldat don mátkái váldit mielde nugo muoraid, gielkkáid mánáide, goavvu, primusa, sabeiid jna. , danin berre leat sadji gálvui. Muhtin reagain lea sierra bajildus stellet masa sabeiid, jiekŋabora dahje gielkká čánát. Eará oadjebasvuodá fáktor lea goavdi dahje geavli mii suddje mielčuovvuid jus reahka gopmána, ja buorit mielgasat nu ahte reahka ii šleanggo voujidettiin ja goazastemiin. Muhtin reagaide sáhtát maid mánástuolu bidjat nu ahte máná čohkká gitta.

Govvá: Alf Gunnar Mehus

Govvá: Alf Gunnar Mehus

- Báddi lea bidjon siskkobeal-
lai sabetgežiid go dušše okta
muohtaskuhter geaseha.

- Báddi lea bidjon olggobeal-
lai sabetgežiid go leat guokte
skuhtera mat geasehit.

Geaseheapmi

Jus skuhter bisána ja fertet geasehit dan, de sáhtát geavahit geasehanbátti. Lea hui dehálaš ahte gálggat variáhtorruoma vai variáhtor dahje mohtor ii billahuva. Jus ruopma lea sajis go geasehat, de dat jorrá ja sáhtttá billistit variáhtora ja mohtora.

Govain bajábealde oainnát movt sáhtát darvvihit bátti go geasehat muohtaskuhtera. Go bijat bátti birra "spindela", sojuid čađa mat leat sabet gežiin ja vuoját várrogasat, de ii dárbbáš oktage stivret dan skuhtera mii lea gollosis, jus fal vuoját jalges eatnamiin ja leat okto.

Fuomáš erenomážit movt báddi manná sojuid čađa ja manná ovddas guvlui siskkobealde sabetgežiid go geasehat. Mii ávžžuhit ahte soames čohkká muohtaskuhtera alde mii lea gollosis, jus dárbu šaddá gozastit. Báddi mohkasta sabeiid dan guvlui gosa skuhter mii geaseha, vuodjá.

Govvá vuolemusas: Go geasehat eatnamiin gos leat luohkát dahje njáhcun siivun, de sáhtát geavahit guokte skuhtera. Govas oainnát ahte báddi lea bidjon olggobeallai sabetgežiid. Justte nuppe láhkke go dalle go dušše ovttain skuhteriin geasehat.

“Lea hui dehálaš gálgat variáhtorruoma vai ii variáhtor dahje mohtor billahuva.”

Rádjan ja fuolaheapmi

Don sáhtát buoremusat eastadii skuhtera billahuvvamis jus rájat ja divššut skuhtera nu go čuočču doaibmagirjiis. Soames neavvagat movt rájat geassái:

- ▶ Rája muhtaskuhtera goikásii gos beaivi ii goardde
- ▶ Jus muhtaskuhteris lea báhtter, de berret dan gealdit sullii juohke 3 mánu. Dat hehte báhttera guorraneamis. Berret maid gealdit ovdal skuhteráigodat álgá. Geavat elektrovnnalaš báhttergealddána vai it billis skuhtera elektronikka.
- ▶ Bože vuoiddasbuoiddi visot vuoiddas buicciide ja lonut oljju giira ja vidje- kássas, mohtoris (4-dávttat mohtor) ovdal go rájat geassái, ja sáhtát fas vuoidat vuoiddasbuoiddi buot vuoiddas buicciide ovdalaš go skuhter áigodat álgá.
- ▶ Válde áinnas fuolahusa skuhteris giđdat ovdal rájat geassái.

Eará neavvagat:

- ▶ Deavdde álohii bensintánka dievva go boadát mátkis, dát guoská maid oljotánkii jus dus lea 2-dávttat mohtor. Dat eastada rini go dálki molsašuddá mii sáhttá daguhit ahte

skuhter galbmo ja bisána.

- ▶ Geahča lea go skuhterboagán galbmon gitta mielgasiida skohtervullošis. Jus lea galbmon, de sáhtát ruoma billistit go vuoddját. Sáhtát luvvet galbmon skuhterboahkána jus loktet ja luoittát maŋágeaži skuhteris moatti háve.

Govvá: ScooterNorge

Vihkeohcan

Vihki dahje symptoma	Vejolaš siva	Movt divvut siva
Skuhter ravgá go vuoddját	Variáhttorruopma sáhttá leat gollán dahje billahuvván	Lonut variáhttorruoma
Ártegis jienat skuhtera vuolde go vuoddját	Jienat luovvanit čáhcečoaskudan rustegis	
2-dávttat massá mohtorfámuid go vuoddját dahje vuojidettiin	Cahkkehanbuncit leat heitodat Gásor lea galbmon	Lonut ođđa cahkkehanbunciide. Bija lieggasa goavddi vuollai dahje leike liegga čázi gásora njeaiga. Njorres ovttá goarká dievva alit "Isopropanol"
Mohtor ii jorggit ja El-vuolggageapmi dušše coahkeha	Báhtteris lea guorranan El-rávdnji	Gealdde báhttera
Skuhter časká duohkai go častasiid vuoját	Dávvggit lea beare loačča dahje časkinváiddon ii lea áсахallon	Áсахala dávvggiid ja časkinváiddoma
Skuhtera lea lossat stivret	Dávvggit ovddastellegis leat boastut áсахallon, dahje beare loačča ovd-dimus dávgi skohtervullošis	Ložže dávvggiid ovddastellegis dahje čavge dávvggiid skohtervullošis
Ártegis jietna skuhterboahkánis/ skohtervullošis go lehttohat skuhtera	Skuhterboagán lea beare loačča	Čavge skuhterboahkána nu go doaibmagirji sihtá
Hakso buollán plastihka hádja vuojidettiin	Vulošmielgasat lea báhkkanan	Čoaskut vulošmielgasiid vai plastihkat eai sutta gitta mielgasiida dahje skuhterboahkánii.

Vuoddjät/lehttohit

Go don vuoddjät skuhteriin, de lea dehálaš ahte don hálddašat skuhtera ja leat várrogas gássain. Jus lehttohat fáhkka, de sáhttet sabehat loktanit, ja de lea dušše skuhterboagán mii stivre skuhtera. De maid sáhttá váttis hálddašit skuhtera.

Siivus lea ollu dadjamaš man garrasit lea vejolaš lehttohit skuhtera. Jus lea beare garrá dahje dipmá siivu, de skuhterboagán njuohpá dušše ja skuhter šaddá bissumeahtun.

Dat gáibiduvvo ollu hájnjánupmi jus galggat bisuhit skuhtera starggasin go lea heitot siivu.

Bisánit/goazastit

Go luoittát gássa, de čierasta skuhter hui álkít garrá muohttaga alde muhto luovos muohttagis goahcá eambbo go de lea stuorit frikšuvdna. Go goazastat de lea effeakta buoret luovos muohttagis. Justte man ollu, vuolgá das

Skuhter sáhttá dávjá orrut

eambbo starggas go duočas lea, ja leahttu orro njoazibut go duočas lea. Váruť álot ahte dus lea rievttis ipmárdus makkár siivu lea, ja leage várrogas leahtuin. Dat lea buoret leat hui várrogas go lápmahuvvát doavkivuoda geažil.

Neavva: Sabetdeattu sáhttá hui álkít lasihit jus sirddáť gorut deattu hui ovddas. De hehttet sabehiid loktanit go vuoddjät dahje leahttohat skuhtera.

movt geavahat goazana. Goazana ferte maid várrogasat geavahit vai it lásse skuhterboahkána

VUOGAS DAQUT:

- Hárjehala jalges ja oadjebas báikiin ovdal go vuoddjät meahccáit.
- Hárjehala vuoddjät ja goazastit, sinke litnásit ja garrasit.
- Álgge unnit skuhterin hárjehallat
- Leage mielčuvvun oanehaš ovdal álggát ieš vuoddjät.

DIHTET GO:

- Goazastanmátki šaddá guhkit jus áibbas lásset skuhterboahkána go goazastat.
- Juohke jagi gevvet lihkohisvuodat danin go vuoddjät váldá boastut gássageavjas ja goazangeavjas.

Govvá:
ScooterNorge

áibbas go goazastat. Bahámus lásset skuhterboahkána lea jus lea hui garrá muohta dahje hui luovos muohta. Jus lásset boahkána áibbas, de šaddá skuhter hui bissomeahttumin go de ii sáhtte stivret, šlengaha ja sáhtta gopmánit.

Dat deháleamos lea ahte don gii vuoját dovddat skuhtera, ja dieđát makkár goazastan

effeakta lea iešguđetlágan sii-vun. Geahččalatta ovdal vuod-
dját mátkái.

Neavva:

Jus goazastat ja lásset skuhterboahkána áibbas, dievvá muohta minstariid gaski boahkánis nu ahte don massát goazastan effeakta. Don sáhtát hehttet dan jus bumpet goazangeavvija dahje goazastat várrogasat vai it lásse boahkána.

Čohkkánvuogádat /lihkadeapmi

Vuojidettiin lea hui dehálaš dásse-
dit čohkkát dahje

Govvá: Knut Opeide

čuoččut. Dat unnida vára gop-
mánit. Go leahthohat sáhtát murdilít
hui ovddas, ja go goazastat de
murdilat hui maŋás.

Neavva:

Go vuoját skuhterin, de leat 3 sajis váldodeaddu: juolgereahhtas, čohkkánsajis ja stivranis. Dus lea buoremus balánsa go sirddašat gorutdeattu dien 3 saji gaská. Dat lea maid vejolaš sirddášit julgiid juolgereahhtas.

Go mohkkástat, de fertet álohii sirdit gorutdeattu dan guvlui gosa mohkkástat. Justte dat lea hui dehálaš go siivu sáhttá molsašuvvát ja go mohkastat, de lea hui bahá gopmánit. Go vuoját garrá muohttaga dahje geainnu alde, de lea dat olggut sabet mii stivre skuhtera. ja siskkit sabet loktana, ja de lea hui bahá gopmánit. Go vuoját luovos muohttaga/ obbasa, de don gorutdeattu in hállet skuhtera dan guvlui gosa mohkastat ja de šaddá deaddu maid siskkit sabei.

Vuodjit luohká

Go vuoját luohká, de lea buoremus vuodjijt njulga vulos dahje bajás. Nu don unnidat vára gopmánit.

Go vuoját vuosteluohkkái, de fertet válljet geainnu mii dutnje lea buoremus. Mihtte eará geainnuid maid jus it beasa luohká bajás. Jus don jorggihat ovdal go darvánat, de don sáhtát álkit ođđasit geahččalit. Jus don vuoját beare bajás ja fuobmát ahte it beasa, de lea bahá darvánit dahje gopmánit go galggat

Buohtastahhte dán dego livččet unna fatnasin vuodjime, seamma ládje stivret skuhtera, lihka ollu gorut deattu in go stivrranin. Rievttes deaddo-geavaheapmi šaddá de hui dehálaš. Leahtu maid fertet heivehit eatnamiidda ja hárjáneapmái. Álgge hárjehallat jalges eatnamin ja unna lehtožiin.

Neavva: Fumáš ahte olggut sabet sáhttá čalгат luovos muohttagis ja skuhter de sáhttá gopmánit g-fámuid dihte.

mohkastit. Jus vuosteluohkkái lea váttis beassat, vuoje áinnas eará geainnu. Don fertet hárjehallat vuosteluohkkáin, ovdal geahččalat stuorit luohkáin.

Doala hui jám-

Govvá: ScooterNorge

VUOGAS DANKU:

- Mihtte liige vejolašvuodaid

eaneit leahtu go gorgnet luohká. Jus dovddat ahte skuhter viggá darvánit, sáhtát geahččalit vehás ložžestit gássa ja sirdit gorutdeattu maŋgelii skuhteris vai skuhterboagán oažžu buoret coavccu.

Jus dus lea "sports" skuhter, de soaitá buoret čuoččut go vuoját vuostte luohkkái. "Touring" skuhterin lea dábálaččat buoret čohkkát.

Neavva:

Jus don dovddat ahte skuhter massá ollu leahtu ja ii oro beassame luohká bajás, de lea buoremus bisániit ovdal go darvánat luohkkái.

Go vuoját vulos luohká, de fertet diehfit ahte don beasat dakko vulos. Ollu lihkohisvuodát gevvet go vuoddji ii jurdil ovdal lea beare maŋjit.

Go álggát njiedjat luohká vulos, vuoje

ma leahtu ovdal luohká ja attis vehás

álggos hui siivvut go skuhterboahkánis lea heajut goazastan effeakta. Go fuobmát ahte lea oadjebas vuoddjit vulos, de sáhtát leahtohit skuhtera. Veardit dárkilit – jus dus livčče váttisvuodát beassat bajás luohká, de ii soaitte nu oadjebas vuoddjit vulos ge. Garrá muohhtagis lea heajos goazastan effeakta. Luovos muohhtagis lea buoret effeakta, muhto skuhter ii leat nu starggas. Soaitá veahkehit sirdit gorutdeaddu hui maŋás skuhteris.

Neavva: Jus ii skuhterboagán atte doarvái goazastan effeakta, de sáhtát lihkahallát stivrana vai sabelat gohceat muohthagis, ja dat ávkkuha ovdal dus šaddá beare leahttu.

Govvá: BRP

Vuodjit reagain

Go dus leat olbmot geat čohkkájit reagas, de fertet álot jurddášit sin birra go vuoját. Sidjiide sáhttá leat unohas čohkkát jus it leat deasttalaš go vuoját častasiid ja rámpšo eatnamin.

Muitte dhte skuhteriin lea heajut goasttat go reahka lea marjis – áinnas obbasis.

Neavva: *Vuoje álggo luotta reaga haga, alla luohkáin ja rámpšo eatnamin.*

Govvá: ScooterNorge

Vuodjin finju eatnamin

Balansa lea dás maid hui vuogas dajahus. Hálle álot vuoste guvlui. Jus dat ii doala, čuoččat goappašat jułggiiguin seamma juolgereahhta ala, vuoste guvlui. Muite ahte skuhteriin lea heitot stivret go vuoját finju eatnamin.

Neavva: Luovosmuohttagis sáhtát geavahit gorutdeattu ja gássa vai vuolii sabet loktana ja skuhter lea balansas.

Vuodjin mielčuovvuin

Mielčuovvu ferte čuovvut vuodji lihkestagaid. Skuhter goahcá eanet go vuoját mielčuovvuin, áinnas luovos muohttagis, nu

ahte de šaddá heajut stivret. Jus mielčuovvu lea stirddas ja iige hálle go vuodji hálle ja mohkasta, de sáhtát gopmánit go deaddu šaddá eanet ja iige sirdás mohkki guvlui.

Neavva: Vuodji ja mielčuovvu ferteba hui lahkalaaga čohkkát – de lea álkít čuovvut vuodji lihkestagaid.

Rasttildit gainnu

Dat lea dávjá hástalus rasttildit

DIHTET GO:

- Dus lea álot vuordingeatnegasvuohtha sidjiide geat vándardit biillageainnu alde
- Lea hui váttis hobeheit muohtha-čorgen ravddaid, allodaga ja coavccu geažil

geainnu. Geaidnorávdadát sáhttet leat alladat ja garrásat, ja dat daguha váttisin vuodjit. Biillageaidnu sáhtta leat njalkkas, ja de lea váttis goazastit dahje alidit leahtu. Dasa lassin lea dus vuordingeatnegasvuohtha buohkaide geat vándardit biillageainnu alde.

Iská geaidnoravddaid goappašiid bealde biillageainnu. Geahččal unnidit allodaga ravddain ja vuoje njuolga vulos dahje bajás vai it gopmán. Heivet leahtu dan mađe ahte beasat ravdda ala nu ahte skuhter ii njuike.

Neavva: Jus dus lea reahka manis ja muohtha-čorgen ravda lea váttis beassat, sáhtát vuodjit moatti háve guoros skuhterin ravddaid badjel vai šaddá geaidnu.

Badječáhci ja soavli

Badječáhci ja muohtasoavli buktá álot hástalusaid. Skuhter ja čáhci eaba soabat nu bures, muhto jus leat hárvánan vuoddji ja jierpmálaččat vuoját, de gal sáhtá tá mannát bures. Vajálduhtte sin geat vudjet skuhterin rabas čáziin – sii leat hui bures hárvánan ja leat maid vuojuhan soames skuhtera ovdal go sii ohppe.

Dus ferte leat buorre leahttu badječázi ja soavlli badjel ja ale mohkas. Stivret sáhttá leat váttis go skuhter lea bissomeahttu ja soavli maid cag-gáda leahtu. Jus leahttu šaddá beare unni, de sáhtát vásihit ahte variáhtorroupma njuoská, ja de gal skuhter bisána. Jus fal nu geavvá, de bisset mohtora dakkaviđe, ja gále gáddái. Jus don ovdalgihtii leat čátnán bátti skuhterii, de dohppe báddegeaži

mielde. De šaddá álkit gádjut skuhtera gáddái mannel. Jus sáhtát čuoččut skuhtera alde dahje guoras, čatnal bátti skuhterii ja dohppe geaži mielde gáddái.

Njuoskat don gal ankke, nu ahte dohppe molssa biktasiid mielde gáddái, jus dakkárat leat mielde.

Jus dus lea reahka manjis, de dat goahcá hui ollu soavllis ja de sáhtát álkibut darvánit. Jus lea hui lossa reahka, de soaitá gán-náhit nuollat guorbmi ja vuodjit moatti háve guorbmi rastá. Jus

DIHTET GO:

- Bealli sis geat leat duššan skuhterliihkohisvuoda geažil Ruosas, leat heavvanan.

Govvá: Sjoelienhorge

leat mielčuovvut reagat, de vuojit sin rastá skuhtera alde.

Neavva: Eahkedii ja idjii sáhtá badječáhci/soavli galbmot ja de šaddá hui várálaš vuoddjit.

Darváneapmi

Jus don leat darvánan, de sáhttá leat váttis oaččut skuhtera luovos. Jus leat vuosteluohkáid darvánan, de fertet geahččalit jorgalit skuhtera mieđás. Goaivu lea dárbbášlaš bargoneavvu go leat

mátkkošteamen, ja dál boahtá dat atnui. Ale raža badjelmear, lea buoret leat gávvil. Dat lea lossat lihkadit go dus leat ollu biktasat badjelis. Álgge goaivut muohttaga eret goabbat bealde skuhtera. Man ollu fertet goaivut, vuolgá das man vulos skuhterboagán lea goaivvastan du gássageavaheami dihte. Čorge muohttaga eret birra skuhtera, maiddáí vuolde ovddabealde. Dohppe sabetgeahčái ja jorgal skuhtera birra.

Dat lea álkit jus dii lehpet mánggas mátkkošteamen. Goaivu vuos muohttaga dan mađe ahte nagodat jorgalit skuhtera. Go lehpet mánggas, de dii loktebehtet skuhtera eret dan rog-

gis maid skuhterboagán lea goivestan. Divtte dasto vehkiid gaikkhit sa-behis ja mohkastit skuhtera dan botta go don doalat stivrranis ja attát veháš gássa.

Jus leat soavlái darvánan, de fertet guhkes bátti čátnát skuhterii ja gaikkut dan gáddái. Gaikunveahkis lea ávki go attát veháš gássa. Jus dus leat táhkka-lat, de sáhtát goallostit daid manjálaga vai veahkeha sin geat gaikkot. Prinsihppa lea hui álki, dađi eanet táhkka-lat ja báddi gaskas, dađi eanet fámut saddet.

Govvá: ScooterNorge

Jus ii leat báddi, de gal fertejit veahkit geat leat mielas njuoskat, loktet skuhtera soavllis bajás ja gai-kkihít nu ahte dat luovvana. Dát lea váttis ja lossat gos don soaitát dovdat ahte orut dego guoddime skuhtera gáddái.

Neavva: Jus leat darvánan, de lea veara geahččat beasat go ruovt-toluotta dan seamma geainnu gokko bohtet.

VUOGAS DATKU:

- Jus vuoját badječázis, de vuoje earáid fárus. Dus ferte leat gergosis báddi, olmmái, goaivu ja goike biktasat.

Gádjun

Jus dus lea muhtaskuhter mii ii gáro vuolgit, de dan gánnáha váldit mielde ruoktot dahje doalvut divohakkii. Skuhtera fertet de bidjat rehki dahje geasehit báttiin.

Skuhtera geasehit reaga alde gal lea johttevaš nu guhká go reahka gierdá skuhtera deattu ja goastat vuoddjit. Jus bijat maŋošguvlvi njuni skuhteris maid geasehat, de geahpedat deattu goallosfaggis. Jus ovdasguvlvi lea njunni, šaddá beare ollu deaddu goallosfaggái. Dat váikkuha ollu movt reahka lea dahkkon ja man guhkki dat skuhter lea, maid geasehat. Don fertet geahččaladdat. Jus beare unnán deaddu lea goallosfaggis, de loktana skuhtermanoš beare bajás ja de it goastá gosage rámsø eatnamin.

Dávjá lea álkimus geavahit geasehanbátti. Dat vuosttaš maid barggat, lea gálgat variáhtorruoma dan skuhteris maid galggat geasehit, vai dat ii goaza. Don bijat bátti ovdastellega birra ja sabetmohkit čađa nu ahte báddi šaddá

sabehiid siskkobeallái. Dasto don čanat báddegežiid goallosfaggái, divtte báttis veháš guhkkodaga vai ii šatta skuhter maid geasehat, beare lahka dan mii geassá. Divtte bátti lihkadit skuhteris maid geasehat. Dáinna lágiin don geasehat skuhtera nu ahte dat stivre iežas ja de ii dárbbáš olmmoš čohkkat skuhteris mii lea gollosis. Muite vuoddjit várrogasat. Skuhter mii dus lea gollosis, duohpá du jus goazastat fáhkka. Jus dárbbášat goazastit miehteluohkás, de dus ferte olmmoš gii goazada skuhtera maid geasehat.

Neavva: Veardit álot dárbbášat go olbmo gii goazada skuhtera maid geasehat.

Čoaskun garrá muohttagis

Mohtor ja skuhterboagán čoasku muohttagiin man alde vuoját. Jus muohta lea beare garas, de skuhter ii čoaskko ja sáhttá daguhit váttisvuodaid.

Skuhterboagán johttá mielgasiid

alde mat leat skohtervullošis. Mielgasiin lea plastihkka vuodus mat galget hehtet goahcama skuhterboahkána ja mielgasiid gaská. Mielgasat čoskot go muohta cingu daid njeaiga. Jus muohta váilu, de eai čoaskko mielgasat ja plastihkkat sudet gitta mielgasiidda. Don fuobmát dan jus álgá haksot buollán plastihkka hádja, ja go bisánat, de ii gáro skuhter šat vuolgit.

Mielgasplastihkkat leat de suddan ja garrán skohtervullošis. Go galgat luvvet, de fertet dearpalit dahje góggat eret metállas vai beasat viidáset, mielgas plastihkkat leat ankke bilahuvván ja šattat lonuhit

Govvá: ScooterNorge

Govvá: ScooterNorge

daid. Dávjá šaddát geasehit skuhtera reaga alde divohakkii. Dan ii sáhtte geasehit báttiin go skuhterboagán ii šat jora.

Neavva: Jus fuobmát buollán plastihkka hája vuojidettiin go lea hui bivval dahje garrá siivu, de vuojis obbasii vai čoaskudat mielgasiid ovdal bisánat. Go leat bisánan, de čievčča dahje goaivvo muohtaga skohtervullošii.

Čáhcečoaskuduvvon mohtor čoasku čáziin maid radiáhtor čoaskuda. Radiáhtor lea bidjon skuhtera vuollai, vai skuhterboagán bálko muhttaga dan njeaiga ja čoaskuda. Jus lea hui garrá siivu, de ii boagán bálko muhttaga radiáhtora njeaiga, ja mohtor ii čoaskko nu bures. Dábálaččat álgá rukses čuovga čuovgat jus mohtor báhkkana. Mánngga ođđasit skuhteriin oainnát šearbmas makkár temperatuvra lea mohtoris. Buoremus čoavddus lea vuoddjit vuollegis jorranloguin vai čáhcebumpe jođiha galbmon čázi mohtora čađa. Jus ii játta rukses čuovga, jáddat de mohtora ja

vuordde oanehaš.

Neavva: Jus ovttanomas reageret go fuobmát ahte mohtoris lea beare alla temperatuvra, de sáhtát hehtet mohtora billahuvvamis

Jus háilidat hehtet skuhtermohtora badjelmeare báhkanit, de sáhtát bidjat sákkiid skohtersabehiid vuollái, mat boltot ja bálkot muhttaga skohtervulloša njeaiga. Bivváln ja go lea luovos muhta, de sáhtát goazadit julggiiguin muhttaga vai cirgu, muhto dat ii soaitte nu ávkalaš. Garrá siivun fertet ankke vuodjit siivvut ja vákšut mohtor temperatuvrra, ja hakso go buollán plastihka hádja.

Gowá: Scooter.org

“VAJÁLDUHTE DIIMMU JA ÁIGGI GO LEA HEITOT OAINNÁDAT”

Heitot oainnádat

Jus lea heitot oainnádat, de fertet unnidit leahtu. Heittot oainnádat sáhtta jus lea heajos dálki, heajos čuoovga dahje geamádat. Dat lea dehálaš muitit ahte heajos oainnádat ii dárbbas dušše heajos dálkin.

Geamádat lea juoga maid buot skuhtervuoddjit leat vásihan. Čuoovgatvuotta daguha nu ahte it šat oainne eatnamiid go buot orru dego stuora vilges govččas ja albmi, muotta ja eatnamat šaddet dego okta. Borgadálki ja/ dahje guoldu daguha nu ahte it oainne eará skuhterlase rádjái. Jus lea balvadálki ja seavdnjat, de ii leat buoret oainnádat go skuhterčuoovga lea oalle heitot, leahto-resurssaid ektui.

Vai unnidat vára vuoddjit skálvvi badjel dahje roggái, de soaitá muhtumin leat dárbu vuoddjit

dan made siivvut ahte nagodat bisánit dakkár gaskas mii ii leat guhkit go bealli skuhtera guhk-kodagas. Muhtumin soaitá maid dárbu bálkestit muohtaspáppa ovddasguvlui, dahje vázzit ja iskat, vai dieđát makkár eana lea ovdal vuoját.

Neavva: Vajálduhhte diimmu ja áiggi go lea heitot oainnádat. Dat iešalddis juo muitala ahte várro-gasvuotta ja unna leahttu ájija. Jus uhki lea stuoris, de dat lea aŋkke gávviit geavahuvvon áigi.

Gaskaárvvoštallan

Gaskaárvvoštallán lea váttis buot dilálašvuodain. Eanan daguha dávjá vel váddásit skuhtervuddjiide. Ane álot buori dorvogaskka go boađát earáid ovddal, skuhteriid, beanavuddjiid dahje elliid. Nu garvvát bártit ja riidduid eará luondugeavaheddjiiguin.

Dat ii leat vejolaš árvvoštallát vuoddjá go ovddalboahhti skuhter 20km/d dahje 80km/d go boahdá njuolga du ovddal ja seamma allodagas, go lea guhkit go 50m duohken. It go jáhke? geahččal mat ieš! Skuhterat

leat unna vuošanaččat, ja dat daguha ahte dat orrot guhkkelis go duodas leat. Don sáhtát bures hirmástuvvát go fuobmát man jođánit ovddalboahhti lahkona du. Dasa lassin boahdá váilevaš fuomášupmi go speadjalat skuhteris leat unnit/heitohat, jealbma, ámadadjomáska, ja čalbmeláset ja maiddái eará gárvvut mat hehttejit du lihkestagaid. Čoavddus dahje neavva lea ahte don álot geahčat bures vai dus lea buorre obbalaš oaidnu. Go it oainne šat nu bures, de galgá leahttu unniduvvot.

Neavva:
Ane álot buriid dorvogaskkaid vai suddjet heakka, healssu ja biergasiid.

DIHTET GO:

- Go skuhter lea nu unni, de orro ovddalboahhti guhkibus go duodas lea.

Leahttu

Leahttu mearkaša várra. Jus vuoját stuořit leahtuin go maid dálki ja siivu miediheaba, lassána várra lápmahuvvát. Dat seamma guoská jus vuoját stuořit leahtuin go náket. Hárjánupmi lea dehálaš, ja hárjánit fertet oadjebas birásis. Jus goazastat go leahttu lea 40km/d ja mihtidat man gahkki lea goazastanguhkkodat, de lea goazastanguhkkodat ahte lea goazastanguhkkodat.

DIHTTET GO:

- Go duppalastet leahttu, de duppalastojuvvo goazastanguhkkodat njealji geardde
- Jurdil ahte go duppalastet leahttu, de duppalastojuvvo bissumeahtunvuolta maid njealji geardde

dat gearduhuvvo 4 geardde jus duppalastet leahttu 80km/d. Dasa lassin bohtet eará fámut mat váikkuiht skuhterii ja daguhit dan stáđismeahttumin. Lea lundolaš jurddášit ahte dat fámut maid lassánit 4 geardde.

Nuppiin sániiguin: Visot šaddá njealje geardde váddásit jus duppalastet leahttu. Dan vuodjji dávjá vajálduhtá - leahttu lea dohkálaš dassázi šattat goazastit fáhkkestaga. Dalle bohtet atnui buot fysihkalaš lágat, njuolgga-

Govvá: Knut Opeide

dusat ja siivu nu go don it oba doivon ge. Geahččalatta iežat skuhteriin iešguđetlágan siivvuin vai hárjánat. Dalle easka šattat ovddasvástideaddji ja dorvvolaš vuodjji.

Neavva: Geavat áiggi šaddat čeahpes skuhtervuodjin ja oahpa dovdat iežat skuhtera ovdal go geahččalattat rájiid, ja váldde vuhtii makkár dálki ja siivu lea.

Movt gárvodit skuhtermátkái?

Sisbiktasat

Goruda vuosttá fertejit dus leat biktasat mat vuignet bures, vai it bivastuva.

Jus bivastuvat, de njusket biktasat ja šaddet uno-
hasat badjelasás. Ja go de bisánat, de

jođánit galbmot.

Jus lea njuoska dálki dahje jus bivastuvat ollu, de ii leat bumbolullu buorre, go dat njuoská hui jođánit ja ii goikka nu álkít. Ullu lea dat mii buoremusat doalahallá lieggasa jus njuoská. Angora-ullu mii bohtá kaniinnas, soaitá dat buoremus, muhto lea maid divraseamos ja ráigána maid hui jođánit. Sávvzaullu lea dat dábáleamos. Dán áigge ráhkaduvvojit ullobiktasat mat eai saknjidahte nu ollu go dat dološ mállat biktasat. Ullu njammá bivastaga, ii vuoinna nu bures, muhto doalaha lieggasa vaikko njuoská. "Ullfrotte" lea seaguhus goanstafiberis ja ullus. Dat lea liekkas dálvet, voidna bures, lea nanus, ja goiká jođánit. Dakkár sisbiktasat leat hui vuohkkasat

VUOGAS MUITIT:

- Ale oastte ullobiktasiid jus ullu saknjidahte du
- Sisbiktasat mat leat ullus dahkon, leat bivvalepmosat
- "Ullfrotte" lea eanemus geavahuvvon, seaguhus ullus ja goanstafiberis
- Goanstafiber ii saknjidahte
- Goanstafiber ii leat bivval buolašin
- Jus oastát sisbiktasiid goanstafiberis, vállje ovtta nummára stuoribu
- Ale geavat sisbivttasin dakkár biktasa mas lea bumbolullu

Govvá: ScooterNorge

badjelis, ja eai ge saknjidahtte.

100 % goanstafiber vuoidna hui bures, ja iige saknjidahtte sin ge geat leat hearckit dasa. Okta hehttehus lea dat ahte ii leat nu liekkas go ullu, dahje "ullfrotte", áinnas vel dalle go lea njuoskan. lige leat nu vuogas ja sadjái atnit badjelis. Jus sisbiktasa main lea goanstafiber geavahat de fertet válljet ovtta nummára stuoribun go geavahat dábálaččat, muđui gal šaddá baski dego suorbmafáhcca badjelis. Muhtin gal liiko dasa, muhto olgogeavaheapmái gal ferte veháš sadjái. Mii leat "fleece" maid geahččalan sisbivttasin. Dat gal lea eahpitkeahttá vuogas atnit badjelis, muhto min mielas ii vuoinna nu bures.

Gaskabiktasat

Olggobeallái sisbiktasiid fertet coggat biktasiid mat lea vuohkkasat ja vuignet bures. Dat berrejit leat geahppasat, doalahit bures lieggasa, muhto eai šatta báhkksasat

ja njuoska. Gaskabiktasat leat dávjá biktasat maid don coggat go leat bisánan, ja jus lea dárbu molsut goikebiktasiidda. Dalle lea dehálaš ahte lea liekkas, ja vuogas atnit badjelis. Ullobáidi lea dábálaččat eanemus geavahuvon, muhto sáhtta leat lossat ja iige goikka nu jođánit jus njuoská. Ovdamunni lea ahte vaikke lea njuoskan, de doalahit lieggasa. "Fleece" lea geahp-

pasit, vuohkkasit ja litnásit go ullu, atnit badjelis, vaikke ii leat nu liekkas. Min oaivila mielde lea doarvái liekkas. Eará ovdamunni "fleece" biktasis lea ahte gávnnat oastit

Govvá: ScooterNorge

dakkára mas lea “windstopper” gorrojuvvon siskkobeallái. Dat lea bieggajeahkki ja sáhtát geavahit dan olgojáhkkan, jus ii leat njuoskadálki dahje buolaš. “Fleece” buvssat maid gávdnojit oastit. Daid sáhtát geavahit “leairabuksan”, molssabuksan dahje gaskabivttasin go lea buolaš ja goiká maid hui bures. Bumbolullu mii gal láitit, ii leat anihahtti jus njuoská bivastagain dahje njuoska dálkki dihte.

Olgobivttas

Buvssa ja jáhkka galgaba várjalit du njuoskamis olgodálkki dihte, seammás galgaba unnimusat njuoskat bivastuvvama geažil. Dát bivttasat fertejit sihke vuoigat bures ja leat čáhcejeahkkit. Gávdnojit hui ollu bivttasat main leat dát dovdomearkkat. Muhto sáhttet leat iešguđetlágan hattis, nanusvuolta, man bures vuignet ja man čáhcejeahkkit dat leat. Veardit buorrevuoda ja hatti muhtimin gii dovdá bivttasiid gávppis.

Don it dárbbas oastit daid divraseamos bivttasat.

siid. Oktasaš dovdomearka ferte leat ahte suddjejit biekká vuostá ja goikket jođánit. Berrejit maid leat čáhcejeahkkit, goit dalle go leat odđasat. Dasa lassin galget dat leat buorit olgobivttasat sihke skuter- vuodjimii ja vai birget jus skuhter bisána.

Suohkut

Dus galget leat juolggit lieggasat, ja don fertet garvit skohpalastima jus bártahuvat ja šaddat vázzit. Danne lea dehálaš makkár suohkuid don válljet. Seaguhus ullus ja dahkusáiggu lea buoremus dovdomearka mii suohkus ferte leat, lieggasat ja vuohkkasat. 20-50 % dahkusáigu ja muđui dábálaš ullu lea buorre. Muhtimat geavahit suohkuid main lea 100 % ullu, go ii mihkkege buohtastahhte ullu

liekkasvuodain. Go leat mátkkošteamen veháš guhkkit gaskkaid, de lea suohkku mas lea seaguhus ullus ja dahkusáiggus, hui buorre. Jus guhkes beaivvi leat vuodján skuhterin, de ii sáhtte garvit jułggiid bivastuvamis. Molssas goike suohkuide

go bisánat idjii. Vel deháleap-pot lea dat jus bártahuvat dálkki dahje eará sivaid geažil.

Suorbmafáhccat & fáhccat

Ovdamunni sádjás bieggafáhcaide lea ahte sáhtát coggat suorbmafáhccaid dahje earálágaš fáhccaid vel daid sisa, jus lea galmmas. Ja daid lea maid álki nuolastit jus leat bargame juoidá mii gáibida ahte fáhccaid nuolat.

Ullofáhccaid sáhtát coggat bieggafáhccaid sisa jus lea buolaš. Bieggafáhcca ferte gokčat giehtalađđasa, ja ferte leat báddi mainna čavge vai bissot gieđas. Jus varrásuoitna giehtalađđásis galbmo, de galbmo olles gorut.

Gahpirat, čeabetliidni ja “balaklava”

Go lihkáidat ja iige leat galbma bieggas, de lea vuogas dakkár gahpir mii vuodna, vai luoitá olggos bivastaga ja lieggasa. Oaivi lea dat mii luoitá olggos eanemus lieggasa gorudis, danin lea dehálaš coggat gahpira go háliidat doalahit lieggasa.

Skuhtervuodjin mielddisbuktá ahte bieggas oaivvi vuostá. Jus lea buolaš, de dus berre juoga mii doalaha lieggasa jealmma vuolde. Ane álot fárus čeabetliinni dahje “ballaklava”, mas lea sihke gahpir ja čeabetsuodji

VUOGAS MUITIT:

- Ale geavat eambo ovttaid suohkuid skuovaid siste
- Garvve stuora lurve- suohkuid mat sáhttet daguhit nu ahte juolgi skohpalaste
- Suohkut main lea ullu ja dahkusáigu seaguhuvvon, bissot buoremusat juolggis.
- Ane fárus molssa suohkuid mai molssut go leat geargan vuodjime
- Ale geavat suohkkobuvssaid dahje suohkuid mat leat bumbolullus dahkon, dat leat hui galbmasat

seamma biktasis. Buoremusat leat dat main lea unna gaiba ja mii suddje njálmmi ja gáibbi. Čeabetsuoji sáhtát máhccut nu ahte šaddá dušše gahpir, dahje čeabetsuodji. Gahpira sáhtát rabastit nu ahte dušše suddje čeabeha. Dat lea hui vuogas gahperbáiski siste maid, gahpir ja čeabetsuodji seamma biktasis.

Skuovat

Skuovat galget jeahkkit čázi, vuohkkasat, lieggasat juolgigis ja vuoignat vai juolggit eai bivastuva ja njuoska. Jus šattat guođđit skuhtera ja vázzát dahje čuoigát, de fertejit skuovat dohkket maid dasa. Biktasat addet maid oadjebasvuođa go mátkošat. Galbmon hehte du konsentrašuvnna ja sirdá du

fuomášumi skuhtervuodjimis, doalahallat goruda liekkasin. Jus heajos dálkái jovssahalat, dahje liikkohisvuohta geavvá, de lea hui dehálaš ahte dus leat buorit biktasat.

Mánngga lihkohisvuođa oktavuodas sáhttá vahát šaddat stuorit jus galbmot go vuorddát veahki dahje fievredeami vuolde. Don sáhtát šuvččagit ja de váldá guhkkit áiggi ovdal dearvvašnuvat.

Liegga ja goike biktasat, meahccegovččas dahje liekkadanseahkka, sáhttet hehtet du galbmomis. Dá leat soames biktasat maid mii jáhkkit leat buorit biktasat ja suojit skuhtermátkái. Dán áigge gávdnojit ollu buorit biktasat, mii leat válljen moadde ovdamearka mat daguhit duot-tarmátki hávskin ja buoridit du oadjebasvuođa.

Govvá: ScooterNorge

Govvá: Alf Gunnar Mehus

Gurut govas oainnát "fleece" jáhka ja buvssaid gaskabivttasin. Dát geavahuvvojit sisbiktasiid olggobealde maid mii ávžžuhit leat ráhkaduvvon ullus, "ullfrotte" dahje earás. Gaskabivttas lea gehpas, liekkas ja goiká jođáneappot go omd ullobáidi, jus njuoskat dahje bivastuvat. Ullobáidi ja ullobuvssat leat

maid liegga ja buorit gaskkabik-tasat maid mii rávvet geavahit. Govas gasku oaidnit mii skuhter biktasiid mat eai njuoska nu álkit. Dán áigge gávdnojit maid skuhterbiktasat mat leat áibbas čáhcejeahkkit mat leat ráh-kaduvvon iešguđetlágan membránaiguin nu go Gore-Tex.

Govvá olgeš bealde čájeha assás guhkesjáhka mii dus sáhtta leat fárus buolaš beivviid ja nahkehit skuhterbiktasiid ala go bisánat gáfestallát dahje oaggut. Dát ii váldde stuora saji ja lea álki dohp-pet mielde. Ovdamunni dákkár jáhkain lea ahte it dárbbas nuoladit jus áiggot eanet biktasiid coggat. Eanaš dákkár jáhkain lea maid gahperbáiski maid sáhtát gálgat eret.

Dán govvas mii čájehit suoji mii várjala ratti, oalggiid ja čielggi. Dákkár suodji ii váldde stuora saji skuhterbikta-siid vuolde, ja lea maid dan mađe assái

Govvá: Alf Gunnar Mehus

ahte it galbmo. Dát suodji suddje du časkkástagaid vuostá. Govvas vuolde mii oaidnit ovdamearka skuhterskuovaide main lea assás vuođu

mii sirre juolggi ja muohttaga. Dákkár skuovat lea dávjá čáhcejeahkkit, mii lea dehálaš go vánddardat skuhterin. Juolgereahtta skuhteris njusket dávjá vuojedettiin.

1

2

Oaivesuodji ja eará suddjen biergasat

Govvá bajimusas gurut bealde (1) čájeha crossajealmma mii suddje ámadeaju jus bártahuvat. Jus leat skuhterbrillat ja jealbmagahpir, de dát jealbma suddje maid liikki šuvččageamis. Nubbi govvá (2) čájeha beallejealmma mas leat skuhterbrillat. Dát jealbma suddje dušše oaivvi, iige ámadeaju. Buolašin sáhtát šuvččagit jus geavahat rabas jealmmaid maid oainát 1 ja 2 govvas. Govvá 3 gurut bealde čájeha olles jealmma mii lea áibbas bieggajeahkki.

Dát suddje oaivvi, ámadeaju, jeahká biekká ja hehte šuvččageami buolaš beiv-

4

viid. Das lea rukses várrehusčuovga mii várre skuhtervuddjiid mat bohtet manjis seavdnjadin. Jealbma doaibmá hui bures gitta 30 buolašgráda rádjai. Jealmmas lea ventiila mii daguha nu ahte ii šatta ritni. Bivastat čoggo dakkár sierra báhpirii maid sáhtát lonuhit.

Govvá 4 čájeha jealbmagahpira dahje "ballaklava" mii doalaha oaivvi ja čeabeha liekkasin.

Mánáidskuhter

Vaikke gohčoduvvo mánáidskuhterin, de dat árŋke lea vuoján mas ferte leat sihke šilfta ja vuodjinkoartta go Norggas geavahat. Vuojána ii sáhtte de navdit stoahkanhearvan dahje mohtorbierrgasin Norgga lágaid vuodul.

Jus vuoddjis ii leat vuodjinkoartta, dahje vuoján ii leat registrerejuvvon geaidnoiseválddiin, de sáhtta dušše geavahuvvot mohtorvaláštallama oktavuodas. Vuoján sáhtta geavahuvvot dohkkehuvvon banes gos oahpahuvvon olmmoš Norgga Mohtorvaláštallan searvis, bearráigeahččá. Mánáidskuhter ii leat sierra vuoján málle geaidnoiseválddiid registrerema oktavuodas. Nu go mánáidskuhter lea ráhkaduvvon, de dat Norggas lea seamma go

dábálaš muhtaskuhter. Norgga lágaid vuodul ii sáhte mánáidskuhter geavahuvvot stoahkanhearvan dahje mohtorbierrgasin. Mánáidskuhter lea unniduvvon muhtaskuhter ráhkaduvvon seammalárgan osiiguin go dábálaš muhtaskuhter. Buot mánáidskuhterat leat ráhkaduvvon lehttui mii lea 6 km/d ja deaddu lea dávjá badjel 50kg, danne ii leat dohkkehuvvon stoahkanhearvan.

Li priváhta eatnamiin

Mánáidskuhter mii ii leat registrere

juvvon geaidnoiseválddiin, ii sáhtte geavahuvvot juohke sajis. Li priváhta eatnamiin ge, vaikke leat áidojuvvon eatnamat.

Govvá:
Arctic Cat /
USA

Mátkkošteamen – veara diehtit

Jus plánet mátki bures de leat don bures ráhkkanan dáhpáhusaide mat sáhttet geavvat. Skuhteris sáhttá guorranit bensiidna, dahje billahuvvát, don sáhtát jovsahallat heajos dálkái dahje sáhtát láhppot.

Sáhttát maid boahhtit dakkár dillái gos soames lápma-huvvá. Soaitát láhppit anolaš biergasiid dahje darvánit. Jus veahkki lea guhkin, de fertet ieš birget. Jus iešguđetlágan sivaidda geažil bázát akto, de don birget bures jus bárggát riektá ja rievttis veahkke-/bargoneavvut leat fárus.

Don fertet mahtit goaivut suovnnji vai sáhtát idjedit tealtás dahje bieggaseahka

Govvá: Trond Strømdahl

MUITTE:

- Jus vuoját ovttá diimmu, de soaitát ádjánit unnimus ovttá beaivvi vázzit seamma mátki ruovttoluotta.

siste. Don fertet maid mahtit ráhkadit muohtagoadi. Don fertet máhttit dolá cahkkehít vai beasat ligget čázi ja biepmu, ja goikadit biktasiid. Dat ii leat mávssoheapme ge movt leat gárvodan, ja don fertet maid dádjadit deaivat vai gávnnat veahki. Don fertet maid máhttit bagadallát gos leat, jus sáhtát ringet.

Govvá: Scooter Norge

Biktasat

Olusat vudjet biktasiiguin maiguin lea lossat lihkadit. Dat daguha ahte olmmoš báhkkanan ja bivastuvvá vaikke vuoddjá. Jus šaddá beare báhkka, de fertet muitit biggohit goruda ja ale molsso goike biktasiidda ovdal leat geargan ásaheame idjadan báikki. Goike biktasiid galggat easka coggat go it leat šat lihcadeamen, vai leat goikis go nohkat.

Idjadan báikki

Oza hui vuogas báikki gos lea bieggasuodji. Geahča leat go muorat gávdnamis

Dát berrejit leat fárus:

- ▶ Nanu goaivu
- ▶ Oađđinseahkka mii lea liekkas (vuolildus ávžžuhuvvo maid)
- ▶ Bieggaseahkka dahje tealltá
- ▶ Gállolámpá
- ▶ Riššát čáhcejeahkki seahka siste
- ▶ Čáhcegjevdni

- ▶ Niibi, sahá ja áksu
- ▶ Bivvalis biktasat
- ▶ Biebmu ja jugus
- ▶ Kárta jo kompássa
- ▶ Jiekŋasákkít
- ▶ Mátketelefuvdna
- ▶ Heachteveahkkeneavvut

Vuohkásat fárus:

- ▶ Sabehat ja soappit dahje rabehat

VUOGAS JURDILIT:

- Áidna mii lea áibbas oadjebas go skuhterin vuoját, lea ahte dat sáhttá bisánit!

Gowá: ScooterNorge

Idjadit bieggaseahkas

Nuola njuoska biktasiid eret ja cokka goike biktasiid. Vellel oadđinseahka sisa, vuolidusa ala, bieggaseahka siste. Cokka njuoska biktasiid maid dárbbášat, oadđinseahka vuđđui. Biktasat goiket ijas oalle bures oadđinseahka siste. Ale cokka nu ollu njuoskabiktasiid oadđiseahka sisa, šaddá gárži ja oadđinseahka njuoská. Cokka dušše daid biktasiid maid eanemus dárbbášat. Deháleamos lea ahte dus leat goike biktasat goruda vuosttá, buorre iddjá!

Idjadit tealttás

Tealttás maid geavahat birra jagi, berrejit leat healmmiit. Loavddahealbmii leabbá eatnama alde ja dan sáhtát njuvdit geđiiguin, muhttagiin dahje eará lossa biergasiiguin, vai tealtá lea starggas. Kanalat tealtástákkuide berrejit leat olggobealde loavdaga ja dain ferte leat buorre sadji stákkuide.

Kanalat mat leat loavdaga siskobealde, leat dávjá hui baskkit ja muohta sáhttá daidda dievvat ja de jiknot. Dalle sáhttá oalle váttis cegget tealttá jus dálkkaska. Bárduvnnat berrejit leat hui ollu tealttás.

Idjadit muhttagoatdis

Vai gávnnat vuogas saji muohta-

goahtái, de fertet ohcat skálvvi. Skálvviid gávnnat dávjá vumiin ja gobiin. Duoddaris lea dábálaš ahte bieggalea čohkken muhttaga smávva alážiid mieđábeallai. Go gávnnat vuogas skálvvi, de álgge goaivut.

Goaivvo skálvái ráiggi. Skálvi soaitá leat garas, nu ahte dus ferte leat nanu goaivu. Jus goaivu

Govvát: ScooterNorge

dodjo dahje goaivvu duolbu máhccasa, šaddá lossat goaivut. Ráigi galgá leat sullii 60cm govddu ja 120cm allat. Go leat goivon mehtera sisa, de álggát goaivut bajusguvliu dassázii sáhtát čuoččut nu ahte oaivi ii guoská muhtagii. Dasto ráhkadat stealli mas oadát, muhtagoađi olgeš dahje gurut beallái, jus lehpet mánggas, de sáhtát ráhkadit goappašat beliide. Stealli galgá leat badjelis go muhtagoađi uksa vai šaddá buolašroggi ja de doalahat lieggasa oadđinsteallis buorebut. Don fertet dárkkistit ahte seainnit ja dáhkki muhtagoađis leaba unnimus bealle-mehtera assát, vai ii gáhča čoahkkái.

Vai muhtagoađis

ii goaikko čáhci, de fertet jalget buot čiegaid ja gobiid seinniin ja dáhkis. Ráhkát smávva ráiggážiid muhtaga čađa muhtagoađis, vai boahdá áibmu sisa. Sáhtát diktit gintala buollit, jus ginttal jáddá, de lea beare unnán áibmu muhtagoađis.

Don berret gokčat sisa mannan ráiggi muhtagoađis, vai muhta ii jovgo, šaddá maid eanet suodji ja lieggasit. Dan sáhtát muhttagiin jávistit, bieggaseahkain gokčat, skuhtera vuoját ovdii dahje earáin.

MUITTE:

- Ale goaivvo muhtagoađi, alla ceakko rámaide. Muhtauđas sáhtá duššadit!

Govvá: ScooterNorge

Muhtauđasvára

Muhtauđas gal ii berre leat váttisvuohtan go don navddašat skuhtereallima. Čuovo merkejuvvon láhttuid, muhtin oktavuodas sáhtát 300m

eret vuoddjit láhttus.

"Muhtin oktavuodas sáhtát 300m eret vuoddjit láhttus. Dat sáhtá leat doarvái olahit uđasvára."

Dat sáhtá leat doarvái olahit uđasvára. Eará oktavuodain soaitá leat nu ahte don vánddardat dakkár báikkiin gos it leat oahpis, dahje ii oktage leat vuodján dakko. Vuoi it dagut iežat dárbbat-mehtun heahtái, de leat moadde ášši maid lea vuogas diehtit:

Uđasvára:

- ▶ Ale vuoje baskkes ávžžiin dahje ceakko rámain.
- ▶ Ale vuoje stuora skálvviid alde
- ▶ Jus vuoját várregilgga, leage várrogas go vuoját ravdaid. Dat soaitá leat skálvi mii sáhtta luovvanit.
- ▶ Uđasvára lea hui stuoris bivvalis dálkkiin dahje jus lea borgan ollu cuoŋo muohttaga ala.
- ▶ Vuoje dakkár eatnamiin gos ii leat nu ceakkus.

Várra jieŋaid alde vánddardit:

- ▶ Geahččal garvit báikkiid gokko johka vuolgá dahje boahá
- ▶ Geahča bures, garvve suttiiid
- ▶ Henge jiekŋasákkiid čeabet birra vai beasat jieŋa ala jus jiekŋa doddjo vánddardettiin.
- ▶ Jos mielčuovvut leat reagas, de fertet gozihit ahte sii álkit sáhttet eret beassat reagas.

Govvá: Trond Strømdahl

EANET DIEĐUT UDDASA BIRRA SIIDU 48

Movt dolá cahkkehit

Jus dálki lea dakkár ahte sáhtát dolastit, de cáhkket dolá. De beasat liekkadit, goikadit biktasiid, ligget biepmu ja juhkosa. Beassi lea buoremus cahkkehat. Dat buollá hui álkit, ja buollá dan mađe guhkká ahte muorat buollájit. Jus leat dakkár sajiin gos eai lea soagit, de leat ankke eará vejolašvuodát. Jus gávnnat guosa dahje beazi mas leat goike oavssit, de sáhtát čoaŋggit daid ovssiid maid olahat. Daid ovssiid sáhtát maid geavahit jus arvá dahje lea šlahti. Unna oavssážat leat hui vuoŋkkasat jus áiggut dušše unna dolaža cahkkehit, dat manná ollu

jođáneappot go sahet ovttá olles muora. Muora fertet álggos sahet čoskan, luoddut já de easka smáhkustat.

Unna goike oavssážat sáhttet maid gádjut du jus lea hui njuoska dálki. Oaksi lea ankke siste goikkis vaikke man njuoska dálki lea

Govvá: Trond Strømdahl

Govvá: Trond Strømdahl

olgun. Bihkaš lea hui boares muorra, garrá oavssit dahje ruohtasat beahcemuorain. Das lea hui buorre hádja, danin go das lea bihkka muora siste. Dát lea buoremus meahce njálggahádja sidjiide geat leat ozadeamen olbmá. Bihkaš buollá hui álkít ja okta ruohtas buollá vaikke ija.

Cahkkehat:

- Smávve beassi unna bihtážiidda ja bija daid guhppán, ruossut rás-sut
- Čoakke rissážiid ja guhppe daid ruossut rás-sut
- Bija čoska- smáhkuid dahje báhkoža guhpán, ruossut rás-sut

Beroškeahttá guđe dien golmma cahkkehavuogi don geavahat, de ferte aŋkke cahkkehat guhppá leat čavddis ja áibmu maid ferte beassat čađa. Cahkkehaga ala bijat rissážiid dego pyramiida málen, ja daid ala fas veháš gasibuš muoraid.

Go dolla lea buollán, de lasihat muoraid. Jus galgá dolla buollit guhkebuš, dahje galgá leat hui stuoris, de bijat luddejuvvon čoskáid.

Jus lea váttis cahkkehit biecka dahje dálki geažil, ane goruda

VUOGAS MUITIT:
• Čohkke doarvái muoraid ovdal go cahkkehat dolá.

suodjin dan botta go cahkkehat. Suddje dolá dassáži go buollá bures.

Biebmu ja jugus mátkis

Dat gávdnojit mángga lágan goikebiepmut maid lea álki ráhkadit, nu ahte sáhtát dušše válljet maid liikot. Váldde fárrui gárves mátkebiepmu. Áinnas buđetnjuvdosa ja bierggu. Motiin bussiin mátkebiepmuin ja buđetnjuvdosiin gal birget ja olahat dan mađe energiija ahte birget meahcis iehčanassii.

Juhkosii lea maid dárbu vai gorut doaimá, juga ollu čázi. Ale juga nu ollu gáfe dahje deaja go dat vuojehaba čázi eret gorudis ja gorut oažžu de unnit čázi go dan maid jugat. Jus don goikat, de gorut i šat doaimma nu bures sihke fysihkalaččat ja psykalaččat. Don sáhtát gožžas oaidnit movt golggosdássedeaddu lea gorudis. Jus gožža lea hui šeałgat, de lea doarvá, jus gožža lea seavdnjat, de lea unnán.

Meahcedádjadeapmi

Ovddal go vuolggát meahccemátkái, de fertet álot diedihit soapmásii gosa manát ja man guhkká jávkat, seamma ládje go dalle go manát eará mátkkiide.

Kárta, kompássa ja GPS

Kárta ferte leat čavddis, muđui it sáhtte geavahit. Kárta fertet vurkodit čáhcejeahkki skuohppu siste ja čađačuovgi plastihka ferte leat nanus vai ii ráigán go guoskat dasa. Jus darvvihat kárta bensintárka ala, de lea sadjagasas álot ja iešalddis geahčestat dasa dávjjit ja dárbbu mielde, ja dalle ii leat nu bahá láhppot. Jus kárta lea seahkas, de it soaitte gillet ohcat dan bajás.

Okta vejolašvuotta lea maid darvvihit čađačuovgi báhpira kárta ala. Čuoħpa kártas vilges ravddaid eret,

mat eai adno masá ge ja dalle ii lea kárta dárbbatmeahttun stuoris.

Kompássa

Don sáhtát válljet speajalkompássa dahje kompássa mas lea duolbu. Eará kompássat eai dohkke. Duolbakompássa lea kompássajorbá mii lea bidjon duolbu ala.

Dakkár kompássa lea hui álki geavahit, ja das ii leat eará doaimma go čájehit rievttis guovllu dutnje. Kompássajorbá sáhtát jorahit birra ja dan siste leat guokte njuolggosázu bálddalaga mat áinnas leaba ruoksadat. Sázut ásahit guhkkodalaš guovllu dego hui gassa njuolla,

guovlu gohčoduvvo gáhttan.

Speajalkompássa lea skuohppu mas lea speajal, man sisa govččat kompássa. Dákkár kompássa lea maid guhkkodalaš guovlu nu go duolbakompássa mii gohčoduvvo gáhttan. Dákkár kompássa lea veháš stuorit ja lea hui čoahttas muhto das oažžut hui dárkilis kompássaguovllu eananmearka guvlui go geavahat speadjala. Go leat gávdnan ovttá eananmihttu, de sivttet cehkiin mii lea speadjalis, dan guvlui. Go eananmihttu lea gasku ceahki, de jorahat kompássa nu ahte nállu bisána gasku gáhta. De lea dus dárkilis guovlu eananmihttui. Go ollet dohkko, de dagat fas seamma ládje, boahhte eananmihttu guvlui.

Kompássaguovlu

Álggos don bijat kárta dulbes vuodu ala. Bija dan juo dáhpin ja bonjas álot kárta nu ahte davvi guovlu kárttas šaddá nu go kompássa čájeha davás.

Govvá: ScooterNorge

Bija dasto ravdda kompássaduolbba gaskkal dan báikki gos leat dál, ja gosa leat mannáme, kárta. Bonja kompássajorbba nu ahte sázut šaddet dássálaga alit davvisázuiguin kárttas.

Davvisázut leat dat asehis alit sázut mat mannet gaskkal lulli ja davvi guovllu, kárttas. Sázut mannet dássálaga oanehis gaskkain, miehtá kárta. Bonja kompássajorb

bá nu ahte rukses njuolla gáhtas manná davi guvlui, dasto bonját kompássaduolbba nu ahte davvinjuolla kompássa bisána justte gasku kompássagáhta. Kompássaduolbba ovdageahčen lea njuolla mii čájeha mannanguovllu. Go kompásanjuolla lea gáhta siste, de čuovut dušše njuolla mii čájeha gosa galggat mannát.

MUITTE:

- Suddje kárta njuoskamis
- Jus leat vajálduhtten kártaskuohpu dahje čađačuovgi báhpira, de vuoida kárta sálvvain mii daguha dan čáhcejeahkin, omd Vaseliinna
- Jus geavahat čađačuovgi báhpira, de čuohpa vilges ravddaid eret kárttas
- Ovdamunni kártaskuohpuin lea ahte dat sáhtá leat hui sadjagasas
- Ane kártaskuohpu hui sadjagasas álot vai dávjá geahčestat dasa

Gávdnat guovllu kompássain:

- ▶ Njulge kárta dakkár sadjái gokko lea jalgat
- ▶ Bonja kárta nu ahte davvi guovlu kárttas ja kompássa davvi guovlu heiveba oktii
- ▶ Bija kompássaduolbba ravdda nu ahte manná dan báikkis gos leat dál, dohkko gosa áiggut
- ▶ Bonja kompássajorbba nu ahte sázut jorbbas šaddet dássalaga davvisázuiguin kárttas
- ▶ Heivet kompássa davvinjuola, gáhta sisa
- ▶ Mannanjuolla čájeha gosa galggat mannat

Luonddu iežas čujuheaddjit

Vai it dárbbas álot guovlat kompássi, de sáhtát luonddu iežas čujuheddjiide geahččat go vánddardat. Beaivi ja gotka-

MUITTE:

- Gávna eananmihttu
- Mana dohkko
- Dárkkis guovllu ođđasit ja gávna ođđa eananmihttu

beasit leat guokte buori veahki dán oktavuodas.

- ▶ Beaivi badjána nuortan ja jávká oarjin. Gaskabeaivvi lea beaivi luli guovllus.
- ▶ Diimmu ja beivviin sáhtát dájdadit guovllu go vánddardat
- ▶ Gotkat dahket besiid lulábeallai muoraid ja geđggiid
- ▶ Don sáhtát gotkkabeasi geava-hit čujuheaddjin go vánddardat.

Geavat eananmihtuid

Go leat gávdnan kompássaguovllu, de galggat gávdnat eananmihttu man guvlui manát. Dat sáhtta leat juoga maid álkit dovdat go vánddardat nugo várrečohkka, stuora geađgi, mihtilmas muorra, jassá dahje juoga mii oidno bures.

Ale oainne vearrut, dat čuvges geađgi maid váldet mihttun, sáhtta leat boazu. Boazu lihka ja dat ii leat

buorre mihttu. Muhtumin sáhtát geahččat hui guhkás ja vánddardit hui guhká ovdal joavddat eananmihttu lusa. Nuppi vuoru it soaitte ádjánit go moadde minuhtta. Vai it láhppo, de fertet álot ohcalit kompássa go joavddat eananmihttu lusa, ja mihttet ođđa mihtu, vai it láhppo.

GPS

GPS lea máilmmi dovddus navigeren veahke-neavvu mii mihtte guovllu

satellihtaid bokte. Jus GPS gávdná 3 satellihta dahje eanet, de gal gávdná du posišuvnna hui dárkilit.

Govvá: ScooterNorge

GPS muitá maid gokko don leat vuoddjån, nu ahte de sáhtát seamma geainnu vuoddjit ruovttoluotta (back track). Don sáhtát maid bidjat GPS muitit posišuvnnaid oahpes ja amas báikkiin, ávkin manjit áigái, dasa lassin sáhtát vurket guovllu gokko don dahje earát leat vuoddjån. Jus dus lea kárta fárus, de sáhtát kártačuhusa bidjat GPS`i ja dat čájeha guđe guvlui galggat vuoddjit. Dat čájeha

maid leahttu, gaskamearálaš leahtu, man guhkás leat vuoddjån, man guhkki lea vel, allodaga meara bajil, áiggi ja ollu eará dieđuid.

OV DAMUNIT:

- ▶ Čájeha dárkilit du posišuvnna
- ▶ Man guhkki lea mihttobáikái
- ▶ Man guhkkás lea vuoddjån
- ▶ Makkár leahttu dus lea leamaš
- ▶ Man guhkká vel ádjánat mihttobáikái
- ▶ Man badjin lea meara bajábealde
- ▶ Man ollu diibmu lea

MUITTE:

- GPS berre leat liigeávnnas kártii ja kompássii

- ▶ Guovllu báikkiide maid leat vurken
- ▶ Šearbmas oainnat kárta mas lea sárggis gokko leat vuoddjån

HEITTOTVUODAT:

- ▶ Apparáhtta doaibmá báhtterin ja heaitá doaibmame jus buolaš goarida báhttera
- ▶ Alla ceakko várit ja suhkes vuovdi sáhttá hehtet dan gávdnamis satellihtaid
- ▶ GPS sáhttá beahttit du meahcis. Jus luohtát dušše dasa ja ii leat kárta ja kompássa fárus dahje it máhte geavahit daid, de soaitá váttis šaddat olahit mihttobáikki

Muohtaudas – heaggadehálaš máhttu

Norggas leat 8 skuhtervuoddji jápmán muohtaudđasa dihte, dan manimus 10 jagis (2000-2010). Dat lea sullii 20% dan 43 olbmus mat leat duššan dan áigodagas. Skuhtervuoddjit leat nubbin bajimusas dan váivves statistihkkas. Čuigiin leat eambbosat duššan.

Uđas luovvana dušše jus eanan lea ceaggut go 30 gráda. Dat lea buorre jus don bisut eatnamiin mat leat unnit go 30 gráda ceaggut, de gal dábálaččat leat oadjebas ja máhcat dearvan mátkis. Njuolggadus lea: Jus eanan lea unnit go 30 gráda ceakkus, de gal sáhtát oadjebasat vándardit uđđasa geažil. Muhto mas don dieđát man ceakkus lea?

GOKKO LEA UNNIT GO 30 GRÁDA CEAKKUS?

Don sáhtát ceakkusvuoda mihtidit

MUITE:

- Don leat čoavdán eanaš váttisvuodaid uđđasa geažil, jus vándardat eatnamiin mat leat unnit go 30 gráda ceaggasat.

kártas dahje eatnamis. Dábálaš mátkekárttas mii lea mihtomearis 1:50 000, de lea ceaggasat go 30 gráda jus 20m bartalágášáiguin lea gaska vuollel 0,7mm. Sáhttá leat buorre suivet juo ruovttus ovdal vuolggát, daid ceakku

kártas. Norggas gávdnojit kárttat muhtin eatnamiidda gos oainnát gokko ja man guhkkás uđasvárta lea (geahča: "Forsvarskart" neahttabáikkis: www.skrednett.no) Jus áiggut mihtidit ceakkusvuoda eatnamin, de dárbbasat speajalkompássa mii mihtida ceakkusvuoda (máksá sullii 700 ru valáštallán gávppiin)

Govvá: Christian Jaedicke, NGI

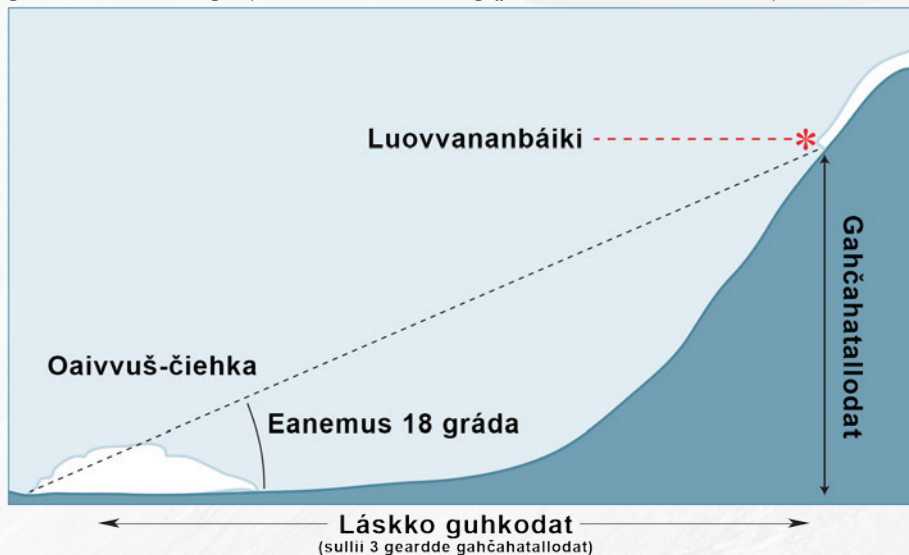
Dađi bahábut leat beavvit goas lea hui stuora uđasvárra vel dakár eatnamiin ge mat eai leat nu ceaggosat, muhto luonddus lea iešguđet vuohki movt čájeha ahte lea uđasvára.

Dovdomearkkat uđasvárri

Jus lea hui stuora uđasvárra, de berret garvit ceakkus eatnamiid. It soaitte dalle ge oadjebas go vándardat eatnamiin mat eai leat nu ceaggosat, go don sáhtát jovssahallat uđđasii mii lea luovvanan alla eatnamiin du bajábealde. Jus luondu čájeha dutnje dáid dovdomearkkaid, de berret hui guhkin garvit ceakkus eatnamiid:

- Go oainnat dahje vuohat uđđasa mii lea luovvanan, de dat duođašta ahte lea uđasvára ja sáhtát duššat jus it beroš dovdomearkkain!
- Jus borgá ja bieggá garrasit, dahje bivalda fáhkka. Dat leat uđas

Uđđasa čierastanguhkkodat: Hui álkes njuolgádus lea ahte uđas sáhtá čierastit golmma geardde vári allodaga. (Illustrašuvdna váldon girjji: "Den lille snøskredboka")

dálkkit ja jus it hálddaš uđasoahpu, de berret guhkin garvit ceakkus eatnamiid, 1-2 beavvi mañjel dálkkiid. Leage liige várrogas jus dálkaska mañjel buollašiid ja čáppa dálkkiid.

- Jus činus jupmá go rašes muohtagearddit gahččet čoahkkái ja áibmu duvdosa olggos. Jus rašes

geardi gáhččá čoahkkái ja činus doddjo gitta várregilgii, de sáhtá uđas luovvanit. Skohtervuddjiide lea hui stuora vára go skuhterdeaddu sáhtá daguhit nu ahte činus doddjo ja skuhtervuoddji ii gula jupmama. Muhto ulbmil lea ánje dat ahte don fertet guhkin garvit ceakkus eatnamiid go lea

uđasvára. Don berret de diehtit man guhkkás uđas sáhttá čierastit.

Man guhkkás sáhttá uđas čierastit

Dat lea váttis diehtit man guhkkás uđas sáhttá čierastit, muhto álkis njuolgádus lea "3-geardde

njuolgádus": Jus vánddar-dat guhkkit eret go 3 geardde gahčahatallodaga várís, de leat oadjebas. Omd: Jus várri lea 100 mehtera alu, de leat oadjebas jus leat badjel 300 mehtera eret várregeažis. Lea buorre jus merket kárttas gokko uđas sáhttá luovvanit (Ceaggosat

go 30 gráda) ja oaivvošguhkkodat (3-geardde njuolgádus). Don soaitát fuobmát ahte it sáhtte álot garvit báikkiid gos lea uđasvára, ja de fertet rahkánan iežat dasa ahte sáhtát jovssahallat uđasii. Lihkkus leat mángga dagu maid sáhtát bargat vai it lápmahuva dahje dušša uđasii. 3 oadjebasmuvra sáhttet veahkehit du máhccat oadjebasat ruoktot mátkis.

ÁGOO
ÁLOT GOAIVU, OHCCI,
OHCANSTÁGGU

Oanádus njuolggadusas Álot goaivu, ohcci, ohcanstággu, lea Ágool!

OADJEBASMUVRA 1 – VÁRRA ÁRVVOŠTALLAN

Don fertet árvvoštallát uđasvára guovllus vai áimmahuššát iežat oadjebasvuođa. Don fertet garvit ceakkus eatnamiid, ja don fertet guhkin garvit ceakkus eatnamiid go vuohtát ahte sáhttá leat uđasvára, ja fertet heivehit iežat mátki dilálašvuhtii.

OADJEBASMUVRA 2 – VÁRA EASTADEAPMI

Dát guoská dasa movt don

Govvá: Jon Vestli, Forsvarets vinterskole

jurddašat ja movt eastadat du mátki šaddat várálažžan. Ov-damearkkat leat: Vulget álot mánggas mátkát fárrolaga vai muhtin sáhtta gádjut du jus jovssahalat uđđasii. Dii fertebehtet vuoddjit oalle guhkkálaga, vai ehpet buohkat jovssahala uđđasii, jus dat luovvana. Dii fertebehtet vuordit nubbi nuppi oadjebas báikkiin. Garvve báikkiid gos uđas sáhtta du doalvut gahčahagaide, muoraid njeaiga jna. go de sáhtta dušše unna uđas duššadit du. Árvoštala váikkuhusaid du da-guin dáinna jearaldagain:

Mii geavvá jus uđas dál luovvana?

OADJEBAS-MUVRA 3 – GÁDDJUN

Jus jovssahalat uđđasii, ja geavat muohttaga vuolláii, de fertejit du olbmát gávdnat du oalle jođánit vai it dušša. Áigi lea divrras, dis fertejit leat veahkkeneavvut ja máhttu gávdnat olbmo gii lea muohttaga vuolde, moatti minuhttas. Dalle dárbašat uđasohcci (Maiddáii gohčoduvvon sáddenbierrgas dahje vuostaiváldi) mii lea elektrovnnalaš rustet mii sádde signála. Jus jovssahalat uđđasii,

Govvá: Kjetil Brattlien, NCI

de du olbmát bidjalit ala vuostaiváldi vai ohca signálaid du sáddenrusttegis. Dasto sii geavahit ohcanstágggu vai gávdnet du ja sáhttet goaivut du bajás hui jođánit. Sii geat dájvá vudjet ceakkus báikkiin berrejit álot atnit fárus goaivu ja ohcanstágggu, ja uđasohcii soaitá maid vuogas. (Ágoo)!

Vuodjinhárjehallan

Don beasat álgjit hárbhallát vuodjijt muohtaskuhteriin go deavddát 15 jagi, ja leat čađahan johtolatvuodđogurssa ("Trafikalt grunnkurs"). Dus ferte leat mieđušteaddji gii lea borraset go 25 jagi, ja sus ferte leamašan vuodjinkoarta klássa S oktilaččat eambbo go 5 jagi, juogakeahtta. Don ja mieđušteaddji sáhttiibeahhti vuodjijt goabbat skuhteriin, muhto doai galgabeahhti gulahallat radiokommunikašuvnna bokte.

Jus vuodjibeahhti ovttain skuhteriin, de ii dárbbas radiokommunikašuvnna, muhto mieđušteaddji galgá sáhttit neavvut du vuojidettiin. Dat seamma guoská jus hárbhallat dahppon guovlluin. Vai earát oihnet ahte doai hárbhallabeahhti, de galgá sihke dus ja mieđušteaddjis leahkit šleđgon veasta badjelis mas lea

merkejuvvon (L) bustáva sealggis. Go hárbhallat, de ii leat ráddjehus man stuora mohtor skuhteris sáhtta leat.

MUITE:

- Sus gii lea ásahan vuodjingoarta klássaide: A1, A B dahje T, manjel Suoidnemánu 1. Beaivvi 2006, ii leat vuodjinlohpi muohtaskuhterii.

Soames dehálaš njuolggadusa skuhter- vuodjima oktavuodas LEAHTTOMEARIT

Alimus leahttomearri skuhter vuodjimii lea 70km/d. Jus dus lea reahka manjs, de lea alimus leahttomearri 60km/d. Jus mielčuovvut čohkkájit reagas, de lea alimus leahttomearri 40km/d. Daid oktavuodaguin go lea lohpi almmolaš geainnu alde vuodjit, de lea alimus leahttomearri 30 km/d ja muhtaskuhteris galget vilges šilttat.

Du lea lohpi vuodjit priváhta geainnu alde gos muohta lea čorgejuvvon, jus eananeaggát lea addán lobi. Dalle lea leahttomearri dat mii dan geidnui lea mearriduvvon.

PROMILLA

Promillarádji muhtaskuhteris lea 0,2, dat seamma go biillas ja eará vuojánin.

VUORDINGEATNEGASVUOHTA

Go vuoját meahccis, dahje geainnu alde mii ii leat rahppon almmolaš

vánddardeapmái, de lea dus vuordingeatnegasvuohta vuddjiide geat bohtet olgeš bealde. Go deaivvat eará vuddjiid, de galggat buori áiggis garvit olgeš guvlui vai ovddalboahhtit meaddilit du gurut bealde. Jus deaivvat ealli dahje johtaledjiid geat eai vánddar vuojániin, de fertet čájehit várrogasvuodča, vuodjit unna lehtožin ja vaikke bisánit jus dárbu.

ČUOVGGAT

Vuoi eará johttáleadjit galget fuobmát du, de lea lágalaččat bággu adnit čuovggaid alde. Muite ahte dat ii leat lohpi badjelmearálaččat adnit čuovggaid ja jietnadorvve.

GOS SÁHTÁT VUODJIT MUOHTASKUHTERIIN?

Mohtorjohtolatláhka gieldá

DEHÁLAŠ DIEHTIT:

- Dáhkádus fitnodagat gáibidit dávjá dáhkádusaid ruoktot máksuovvot jus skuhter teknihkalaččat ii vástit nu go čuočču registargoarttas.

MUITTE:

- Vaikke vuoját priváhta eatnamiid alde, de galgá dus leat sierra vuodjinlohppii maid suohkan lea addán.

obbalaččat buot mohtorfievrruid vuoddjit olggobealde geainnuid, muhto dan vuodjimii mii dáhpáhuvvá, dasa lea addon sierralohpi. Dat leat maid addon muhtin obbalaš sierralobi mohtorjohtolatlágas, dat leat čalmmustuvvon vuolábealde.

SVALBÁRDA

Eanaš guovlluin Svalbárddas lea lohppii vuoddjit muhtaskuhteriin. Muhtin guovlluin lea dušše sis lohppii vuoddjit geat orrot doppe. Finadeaddjit sáhttet ohccát sierralobi áššeolbmás ("Sysselmannen"). Jus don leat Svalbárdas, ja áiggut vuoddjit skuhteriin, de berret gu-laskuddat guovlluid birra ovdal go vuoddját ofelačča haga. Dieđuid gávnnat áššeolbmás, Svalbárda neahttabáikkis dahje "Svalbard Reisiliv" nammasaš fitnodagas.

DAVVI-ROMSA JA FINNMÁRKU

Olles Finnmárkkus ja Davvi-Romssas, leat ásahuvvon 6000 km skuhterláhhttu. Láhttuid merkejit ja rahpet suohkanat.

Dábálaččat gávnnat dieđuid rabas láhttuid birra suohkaniid neahttabáikkiin. Prinsihpalaččat lea dus dušše lohpi vuodjit goabbat bealde dihkáid, muhto jus áiggut oaggut dahje gáfestallát, de sáhtát vuodjit guhkimusat 300mehtera eret láhttus.

OAGGUNMÁĐIJAT

Muđui lea muhtin báikin Norggas ásahuvvon oaggunmáđijat. Dáid máđiit sáhtát geavahit vai beasat guollejávriide maid ii leat nu geahpas olahit.

EARÁ OBBALAŠ SIERRALOBIT

Dat lea addon obbalaš sierralohpi soames ávkkevuodjimii nu go murremii ja boazodollui. Dasa lassin sáhtát adnit ávki skuhteris jus leat ožžon huksenlobi bartii. Dalle beasat geasehit ávdnasiid, bargoneavvuid ja snihkkáriid. Go leat ožžon murrensárgá, de lea dus lohpi geasehit

muoraid lagamus biillageainnu lusa. ležas eatnamiis lea muoraid lohpi geasehit ruoktot.

MUOHTASKUHTERA TEKNIHKALAŠ DILLI

Eaiggádis ja vuodjis lea searválaga ovddasvástáduš ahte skuhter lea lágalaččat ja dorvvolaččat ortnegis ovdal go mátkái vuoddját. Muite ahte visot tehnikkalaš rievdadeamit skuhteris galget dohkkehuvvot registreren eiseválddiin jus skuhter ii ovddasvástišt registratgoarttas.

ŠILTA

Šilta galggat bidjat ovddabeallái skuhteris dahje gurut rámmagilgii. Dat ii leat lohpi biddját šilitta maŋábeallái.

JEALBMA

Buohkat geat vánddardit muhtaskuhteriin, sihke vuoddjit ja mielčuovvut, galget geavahit jealmma. Du lea lohpi geavahit mohtorsihkel, skuhter dahje alpin jealmma. Jealbma galgá leat CE-dohkkehuvvon.

Ruoŋa

Gii beassá vuodjit muhtaskuhteriin?

Ruoŋa ássi ferte leat deavdán 16 jagi ja sus ferte leat vuodjinduođaštus muhtaskuhterii, dahje vuodjinkoarta maid lea ásahan ovdal Ođđajagimánu 1. Beavvi 2000. Jus lea ásahan vuodjinkoarta manñil dien dáhtona, de ferte leat sierra vuodjinduođaštus muhtaskuhterii. Don sáhtát vuodjijt

skuhtervuodjinduođaštusa haga jus dus lea vuodjinkoarta ja leat ovttá turista joavkku fárus gos eai leat eambo 10 olbmo. Sus gii jođiha turista joavkku, ferte leat vuodjinduođaštus muhtaskuhterii.

Olgoriikkalaš Ruoŋas gii lea gullelaš muhtin EO riikii, dahje Norgii, Islandii dahje Liechtensteini, beassá vuodjijt muhtaskuhteriin Ruoŋas, jus sus lea vuodjilohpi su ruovtturiikas. Jus it sáhtte duođaštit ahte lea lohpi vuodjijt ruovtturiikas, dahje jus leat gullelaš

Govvá: ScooterNorge

NEAVVA:

- Don fertet dárkkistit ahte du vuodjinkoartas čuočču klássa (S), ovdal vuoját skuhteriin Ruoŋas. Norgga olmmoš sáhtá maid ásahit vuodjinduođaštusa muhtaskuhterii Ruoŋas.

dakkár riikii mii ii leat miellahttu EO's, de lea áidna vejolašvuhta turistajoavkku fárus vuodjijt.

Gos beasat vuodjijt muhtaskuhteriin?

Muhtaskuhteriin sáhtát vuodjijt juohke sajjs, go beare lea muohta, ja ii leat vára ahte vuovdi dahje bievlleana sáhtá billahuvvát. Muhto gávdnojit gal soames gáržžádusat:

- Ii leat lohppii vuodjijt šaddivuovddis gos gaskamearalaš alodat muorain lea vuollel 2 mehtera, bajábealde muhttaga.
- Ii leat lohpi vuodjijt gilvojuvvon eatnamin/vuovdiin.
- Dat lea lohpi vuodjijt giitiin mat leat anus eanandoalus nu guhkká go leat áibbas oadjebas dasa ahte gieddi ii billahuva. Don fertet ieš dárkkistit dan.
- Muhtin meahcceguovllut leat mud-

MUUTTE:

- Priváhta vuodjinhárjehallan ii leat lohpi Ruotas.

dejuvvon boazodollui, meahcástallamii, eliide ja luonddugáhttemii. Doppe sáhtttá leat áibbas gielddus vuodjit skuhteriin dahje sáhtát máđjain vuodjit.

- Álbmot ja luonddumehciin lea dábálaččat gielddus vánddardit mohtorfievruin. Muhtin guovlluin anjke beasat vuodjit máđjaid mielde.
- Ii leat lohpi vuodjit skuhteriin sabetčierastallán guovlluin.
- Dat lea lohpi rasttildit almmolaš geainnu. Rasttildeapmi ferte geavvat nu oanehis gaskkain go vejolaš.
- Priváhta geainnuid alde sáhtttá gielddus vuodjit skuhteriin. Gielddus galgá merkejuvvon bures.

Eará njuolggadusat:

- Gárrenmirkoráddji lea seamma go Norggas, 0,2 promilla.
- Alimus leahttomearri lea 70km/d, soames guovlluin sáhtttá leat unnit. Jus biillageainnu alde fertet vuodjit, de lea

leahttomearri 20km/d.

- Go rasttildat biillageainnu de galget mielčuovvut sihke skuhter alde ja reagat, vázzit geainnu rastá.
- Muhtaskuhter galgá leat registrerejuvvon ja šilta galgá leat hui oidnosis skuhtera ovddageahčen.
- Registtargoartta ferte leat álot mielde.
- Ii leat bággu geavahit jealmma, muhto dat ávžžuhuvvo, go jealbma lea buoremus oaivesuodji mii gávdno skutervuodjima oktavuodas.

Gii diehtá eanet?

Nasjonala skuhterráđđi www.snoskoterradet.se ja Ruota mohtorsihkkel ja muhtaskuhter searvi www.svemo.se neahttabáikkiin gávnnat dieđuid muhtaskuhter vuodjima birra Ruotas. Dat sáhtttiba maid veahkehit du oažžut oktavuodá rivttes ásaheain ja maid háhkat dieđuid.

NEAVVA:

- Dárkkis gávdnojit go gáržžidusat guovlluin gos áiggut vuodjit skuhteriin.

Dát šilttat leat geavahuvvon skuhtermáđjain:

ŠILTA:	MEARKKAŠUPMI:
	Šilta gohčču vuodjit dakko.
	Šilta rávve vuodjit dan máđjas, muhto ii leat bággu.
	Šilta rávve ahte IT vuoje dakko, muhto ii leat gielddus.
	Šilta gieldá vuodjit muhtaskuhteriin.
	Šilta gohčču bisánastet áibbas, ovdal go vuoddját viidáset.
	Skuhtermáđjain leat merkejuvvon stoalppuiguin main lea rukses ruossa.

Suopma

Gii beassá vuodjit muohtaskuhteriin?

Suomas beassá 15-jahkásaš vuodjit skuhteriin meahcis. Jus áigu rasttildit biillageainnu, dahje vuodjit almmolaš skuhtermáđijaid/geainnuid alde, de fertet leat vuodjinkoarta unnimus klássa T (Tráktor) Dus lea maid lohpi vuodjit skuhteriin jus dus lea vuodjinkoarta klássa A1, A dahje B. Seamma njuolggadusat

gusket olgoriikkalaččaide geat áigot skuhteriin vuodjit Suomas.

Gos beasat vuodjit?

Dat lea lohpi vuodjit muohtaskuhteriin báikkiin gos leat merkejuvvon skuhtermáđijat/geainnut ja jieŋaid alde. Suomas leat oktiibuot 17 000 kilomehtera skuhtermáđijat ja 1 500 kilomehtera almmolaš

skuhtergeainnut.

Skuhtermáđijat leat máđijat stáda eatnamiid alde maid meahcceráđđehus hálddaša davvi-Suomas. Jus áiggu vuodjit daid máđijaid alde, de fertet oastit vuodjin lobi meahcceráđđehusas. Meahcceráđđehusas leat báivalusbáikkit gos vuvdet vuodjinlobbiid, geahča neahttabáikki www.lundui.fi dahje sáhtát maid ringestit meahccebáivalussii tlf: 020 69 2424 (Norgas: 00358 20 69 2424).

Skuhtergeainnut leat geainnut mat leat suoma mohtorjohtolat lógas vuigejuvvon skuhtervuodjimii, ja daid hálddašit suokanat. Skuhtergeainnuid alde lea nuvtta vuodjit ja ii leat dárbu sierra vuodjinlohpái.

Eará njuolggadusat:

- Skuhtergeainnuid ja máđijaid alde lea vuodingeatnegasvuohhta johtaleddjiide geat bohtet olgeš

Govvá: ScooterNorge

NEAVVA:

- Neahttabáikkis www.reiikartta.fi gávnnat kárta mas oainnat gokko mannet skuhtermáđijat ja skuhtergeainnut.

MUUTTE:

- Vuodjinkoarta klássa (S) ii atte vuodjinlobi muohtaskuhteriin Suomas. Dus ferte leat vuodjinkoarta klássa T, A1, A dahje B.

bealde.

- Alimus leahttomearri lea 60km/d máđijain ja 80km/d jienaid alde. Jus dus lea reahka manjs gos olbmot čohkkájit, de lea leahttomearri 40km/d.
- Sihke vuoddjis ja mielčuovvuin galgá leat dohkkehuvvon oaivesuodji (jealbma).
- li leat lohpi vuodjit muohtaskuhteriin almmolaš biillageainnu alde eambbo jus rasttildat geainnu, rasttildat šaldi dahje fertet vuodjit biillageainnu alde rámšo eatnamiid geažil.
- Jus fertet biillageainnu alde vuodjit, de ii leat lohpi reaga atnit manjs.
- Buot muohtaskuhteriin mat geavahuvvojit suomas, lea bággu leat dorvobáddi heaktejádadan boalus. Dorvobáddi galgá leat darvvihuvvon olbmui vuojidettiin.

- Muohtaskuhter galgá leat registrerejuvvon ja registtargoarta ferte leat álot mielde.
- Promilla rádji lea 0,5

Gii diehtá eanet?

Suoma meahcceráđdehus «Metsähallitus» lea stáda ásahus mii hálddaša buot stáda eatnamiid suomas. Sii sáhttet dutnje addit dieđuid meahcástallama, bivddu, guolásteami ja skuhtermáđijaid/geainnuid birra. Dieđuid movt sin oazžut ságaide, gávnnat neahttabáikkis www.metsa.fi (sáhtát válljet ruođa, suoma dahje sámegiela) Vuodjinkoartta birra dihtet suoma politiiijat eanet. Dieđuid movt sin gávnnat ságaide, gávnnat neahttabáikkis: www.poliisi.fi (sáhtát ruođa giela maid válljet)

Đát šiltat geavahuvvojit skuhtermáđijain ja skuhtergeainnuin:

ŠILTA:	MEARKKAŠUPMI:
	Šilta gohčču vuodjit dakko.
	Šilta giel dá vuodjit muohtaskuhteriin.
	Šilta giel da buot mohtorfievrruid vuodjimis
	Šilta gohčču bisánaset áibbas, ovdal go vuodjájat viidáset.
	Skuhtermáđijat/geainnut leat merkejuvvon stoalppuiguin main lea rukses dahje alit ruossa.

Bártit ja heahteveahkki skuhterlihkohisvuodain

Heahteveahkki

Ulbmil heahteveahkis lea gádjut heakka, hehtet vahágiid ja geahpedit bákčasiid. Mis lea dávjá unán veahkkevárrí ja fertet dasto birget dainna mii mis lea.

Jus leat akto, ja ii leat telefu-
vna olahus: Atte heahteveahki
ovddemus. Árvvoštala galggat
go váldit mielde lápmahuvván
olbmo, dahje suddjet su galb-
momis dan botta go vieččat
veahki. Dárkkis ahte gávnnat fas
lápmášuvván olbmo jus fertet
guođđit su.

Ulbmil lea diedđihit, suddjet nu ahte earát eai maid bártahuva ja veahkehit nu bures go sáhttit das-
sái go gelbbolaš veah-
kki joavdá lihkohisvuoda báikái. Buohkat geat bohtet lihkohisvuoda baikái, leat geatnegahtton veahkehit. Ii oktage sáhte sivahallot jus boastut geavvá nu guhka go lea geahččalan nu bures go sáhttá

DOAIBMA:

Suddje lihkohisvuoda báikki ja hága alccet obbalaččat dieđuid lihkohisvuoda birra.

GÁDJUT HEAKKA

HEAHEVEHKIIN

Álgge gádjut heakka heahtevehkiin. Ale jjerásnuva, boadus heahteveahkis vuolgá álot das maid don vuohččan barggat ja movt. Dárkkis álot lea go lárpmahuvván olmmoš gozuid alde, ja lea go vuoinjahat rabas. Oksygena haga ii ceavzze oktage, nu ahte dát ferte lea vuosttaš prioritehta.

RIDGE VEAHKI

-Ringe medisiinnalaš heattetelefuvdnii: **113 Gii?** Mital gii don leat. **Mii?** Mii lea dáhpáhuvván? Makkár lihkohisvuolta?

Fuomášuhte dárkkilit gokko lihkohisvuolta lea geavvan, vai ii leat eahpečielggas go gádjunveahkki joavdá

Gos? Bagat hui dárkkilit gokko lihkohisvuolta báikki lea. Atte áinnas iežat posišuvnna, guhkodat- ja govdotat grádas. Muite ahte vehkiide soaitá leat váttis gávdnat du/din go bohtet helikopterin, ambulánsan dahje muohtaskuhteriin. Fuomášuhte lihkohisvuolta báikki čuovggain mii šleađu, fáippo gieđaiguin dahje biktasiiguin jna. vai ii leat eahpečielggas gádjunvehkiide gokko lihkohisvuolta lea geavvan.

"Buohkat geat bohtet lihkohisvuolta baikái, leat geatnegahtton veahkehit. Ii oktage sáhtte sivahallot jus boastu geavvá nu guhkká go lea geahččalan nu bures go sáhttá"

Govvá: Bjørnar Olsen

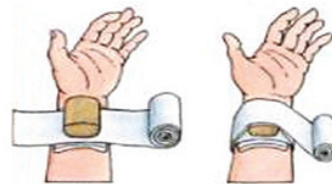

rumašoasi.

3. Bija pasieantta veal-
lát ja lokte julgiid áibmui
(Šohkkasajádahkii)

4. Bija hávvečatnasa mii
deaddá, jus vejolaš.

5. Jus pasieantta lea jámál-
gan, dárkkis ahte sus lea
vuoŋnahat rabas

Illustrašuvdna: forstehjelp.info

Olmmoš geas lea jealbma:

Raba govččasláse jus jealmmas
lea dakkár. Jus olmmoš lea jámál-
gan, de fertet nuollat sus jealmma
vai vuoŋnahat bissu rabas. Nuola
jealmma hui várrogasat ja doai
berrebeahtti leat guoktin vai nubbi
doallá oavivi stabiilan go nubbi nuollá
jealmma.

Bisset vardima

Nordaduvvon hávvi dahje čieknalit

hávvi mii ii vardde nu garrasit:

Bija loastara dahje ráinnas lurvvu.
Čieknalit háviid sáhtát álggos
gokčat "steristripsain". Jus dus lea
ráinnas čáhci, de sáhtát bassát
hávi.

Čieknalis hávvi mii vardá garrasit:

1. Deaddel njuolga hávvái steriila
hávvečatnasiin dahje ráinnas
lurvvuin.
2. Lokte áibmui hávváduvvan

Šohkkasajádat:

Jus pasieantta vardá hui garra-
siti, ja lea galbma njuoska liiki, de
sáhtta šaddat šohkkadillái. Bija su
šohkkasajádahkii, cegge sus julgiid.
Jus pasieantta lea jámálgan, de
fertet doalahallat su oavivi maŋás ja
doallat gáibbi badjin, vai vuoŋnahat
bissu rabas. Leage mášolaš ja doalat
pasieantta liekkasin.

DEHÁLAŠ:

- Leage mášolaš ja doalat pasieantta liekkasiin.

Stabiila gilgasajádat :

Bija stabiila gilgasajádahkii pasieanttaid geat leat jámálgan ja vuignet geahpasit. Gilgasajádat hehte vuoingahaga buđđosit jus vuovssada, ja hehte maid njuokčama gáhččat čoddagii.

1. Bija pasieantta veallut
2. Bijnas pasieantta lagamus gieđa 90 gráda bajusguvlui gardnjila bokte
3. Nuppi gieđa bijat ratti badjel
4. Čuovo mielde movt pasieantta reagere
5. Dohppe pasieantta doppit oalgái

Buot govát: ScooterNorge

seammás go lokte pasieantta čippi mii lea seamma gilggas

6. Gaikkit pasieantta oalggi ja čippi ja ferialdahte su du guvlui
7. Bija gieđa mii lea su vuolde, su oaivi vuollai, ja cakka gáibbi, bija oaivi veháš maŋás
8. Dárkkis ahte pasieantta vuoidna ja ahte sus lea rabas vuoingahat

Galbmon pasieantta

Lonut sutnje goike biktasiid vai hehttet su eanet galbmomis. Cokka sutnje gahpira ja suddje su bieggas ja bija duolji, vuolidusa dahje eará su vuollai. Geavat rumašleggasa: liegga olmmoš ja galbmon olmmoš fárolaga omd oadđinseahkas. Galbmon olbmo ferte

jođáneamos lági mielde oaččut liegga vistái dahje rehki mas lea goavdi ja su ferte vároegasat gieđahallát ja fievrredit. Čuovo pasieantta váibmocoahkima, álggat ovtatmanos váibmo- ja geahppá gádjuma jus váibmu bisána dahje pasieantta álgá vuoingat lossadit.

Šuvččagan

Ligge suorpmaid gieđavuole. Jus njunni, bealjit dahje ámadeadju lea šuvččagan, de fertet ligget dakko goike gieđauguin main leat fáhccat badjelis. Adde šuvččagan olbmui liegga juhkosá. Šuvččagan liikki lea dovduheapme, nu ahte ale ruvve liiki ja leage vároegas ommantlieggasiin nu ahte liiki ii buole.

Vuoigŋašluvvgáhat

Pasieantta sáhtttá leat moivvas. Pasieanttas sáhtttá maid leat oaivejorrán, leahkit váibmogákkahat, ja oanehaš muittohuvvát. Geahččal oččodit pasieantta čohkkut dahje veallut. Dárkkis lea go son gozuid alde. Reagere go dábálaččat? Dárkkis ahte vuoigŋahat lea rabas ja ahte son vuoigŋá dábálaččat iige buvvo jus vuovssada. Árvvoštala stabiila gilgasajádaga.

Oaivi lápmahuvvan – duođalaš

Pasieanttas sáhtttá:

- Leat hávvi mii du guha ahte oaiveskálžu oidno.
- Áigodagat goas jámálga.
- Fiskes rukses siedja mii golgá olggos beļjiin ja njunis.

Medisiinnalaš gádjunveahkki ferte veahkehit olbmo. It ábut guođđit pasieantta guhkit áigái. Bargga čuovvovaččat jus vejolaš:

1. Bija pasieantta veallut nu ahte oaivi

ja oalggit šaddet veháš loktosii.

2. Ale lihkahala pasieantta niski.
3. Dágut ahte vuoigŋahat lea rabas.
4. Geahččal bissehit vardima.
5. Dárkut ahte pasieantta lea gozuid alde.
6. Jus heaitá vuoigŋame, álggat ovtatmanos váibmo- ja geahppá gádjuma.

Muohtu ja njunni lápmahuvván

Galmmiit hávváduvvon báiki. Gieđahala njunnevardima: Čohkket ja gugge veháš ovdasguvlui. Doala suorpmaiguin njunneráigiid gitta sullii 20 minuhtta. Doidde njálmme galbma čáziin.

Ollolat lápmahuvván

Doalahala vuoigŋahaga rabas. Divtte pasieantta gugget ovdasguvlui nu ahte golgosat njálmme golget olggos. Siđa pasieantta čolgadit olggos luovos bániid. Vurke su báni/bániid.

Čielgi ja niski lápmahuvván

Pasieanttas sáhttet leat bákčasat niskis/čielggis. Doalahala pasieantta jaskadin, oaivi ja niski eaba ábut lihkadit. Geahččal stabiliseret niski, oaivi ja čielggi. Geahččal doalahallat čielggi ja niski njuolga vai ii lápmahuva vel eambo. Doalahala vuoigŋahaga rabas ja leage várrogas fievrredeamiin.

Doddjon

Jus vardá, de bisset vardima. Ale lihkahala dakko gokko lea doddjon. Dađi unnit doddjon rumašoassi beassá lihkadit, dađi buoret. Jus stielgudat doddjoma, de dat hehtte dárbbasmeahttun lihkadeami. Stielgu mii lea omd muoras, plastihkkas dahje metállas ráhkaduvvon, berre leat oalle guhki vai doddjon rumašoassi šaddá starggas.

Illustrašuvdna: forstehjelp.no

Lápmahuvván

Čoarvedávttii:

Bija pasieantta hui várrogasat veallut ja njulge julggiid, dahje čippiid vehás sojul. Bija guottrá dahje biktasid čippiid vuollái, vai dorje.

Ladás beassan sajjs eret

Ladđásis rievdá hápmi jus dat beassá sajjs eret, ja de ii leat vejolaš lihkahal-
lát ladđása ja pasieanttas šaddet
garrá bákčasat. Ladásbeassan gáibida
medisiinnalaš heahteveahki ovttatma-
nos. Stielgut dahje starge ladđasa dan
posišuvdnii go lea. Ale vikka lihkahallat
ladđása, go de sáhtát eanet lámmet
ladđasa ja ladđasa birasosiid.

Váibmo- ja geahppá gádjun (VGG)

G=Gozusvuhta:

Gulahalat go
pasieanttain?

Lihkahala várrogasat olbmo ja čuorvo
“gulat go mu?”

*GV ja 30:2 leat
quokte muittuhusa.*

V=Vuoiŋahat:

Dárkkis ahte pasieanttas lea rabas

vuoiŋahat. Lea go
pasieanttas mihkkege
vuoiŋahagas mii sáhttá
buodđut vuoiŋama? Ra-
bas njálmmi ja geahča. Jus
doppe lea mihkkege mii
ii gula dohko, de válde
dan eret, maiddáivuovs-
sanasa.

V=Vuoidnan

Vuoiŋma go pasieantta? Bija bealji
pasieantta njálmmi ovdii ja guldal,
geavat 10 sekundda dasa. Sáhttá
leat váttis gávnnaht ahte coahkká go
váibmu, nu ahte ale golat áiggi dasa.

Čuorvo veahki. Ringe heahtetelefu-
dnii: 113, jus vejolaš de sida earáid ringet.
Áiggat dakkaviđe váibmo- ja geahppá
gádjuma.

30:2= lea gorrelohku gaskkal geahp-
pádeaddilemiid ja bosádeami go attát
váibmo- ja geahppá gádjuma. Bija
pasieantta veallut, dasto bijat giedaid
guovdu pasieantta ratti. Doalahala
gardnjiliid njuolga, de šaddá álkit dead-
diit, ja deatte njuolga vulos 30 háve.
Dasto don loktet pasieantta oaiivi
nu ahte vuoiŋahat rahpasa. Dolle

Lea hui vuogas jus anát skuohppu mas leat
heahteveahki biergasat. Doppe berrejit
leat: heahtefuomášahttinčuovga, lámpá,
liibmabáddi, steriila hávvečátnásat, lurvvut,
loastarat, ullogovččas ja niibi.

njunneráiggiid gitta ovttain giedain ja
nuppiin dollet gáibbi bajás. Bosát
guovtti háve pasieantta njálmái
dan made ahte raddi loktana.

Geahppádeaddileami berrejit leat
4-5cm čiekŋalat ja tákta berre leat
sullii 100 deaddileami minuhttii. Don
fertet joatkit váibmo- ja geahppá
gádjuma dassái gádjunveah-
kki joavdá dahje dassái ieš álgá
vuoiŋat.

Govvá: ScooterNorge

Gihppaga duogáš

Dat vuosttaš muhtaskuhterat ilbme Norgii birraasiid 1960`gis. Dát geavahuvvoje ealáhusain nugo boazodoalus, eanandoalus, tele ja rávdnje- produkšuvnnas. Dán áigge leat skuhterat šaddan dábálaččat maid eará oktavuodain nugo suodjalusas, turistaealáhusain, fievrrideapmái ja gádjunveagain.

Dat lea maid hui dábalaš geavahit skuhtera astoáiggis. Dát guoská erenomážit Davvi Norgii. Muhto mii oaidnit maid ahte astoáigevuodjin lassána maid Lulli-Norggas. Ođđajagimánu 1. Beavvi 2010`gis ledje logahallon 66 400 muhtaskuhtera Norggas. 37 800 Davvi-Norggas ja 28 600 ges Lulli-Norggas. Finnmarku lea dat stuorimus skuhterfylkka Norggas, gos leat 16 500 registrerejuvon skuhtera.

Go lassána skuhtergeavaheapmi,

de dađi bahábut maid lassánit lihkohisvuodát. Vaikke mis eai leat obbalaš logut lihkohisvuodáide, de dieđut buohcciviesuin, dutkan-rapporttain ja lihkohisvuodáid guorahallán govvidit dilálašvuoda.

Dán gihppaga bokte leat mii geahččalan čalmmustuhttit movt lihkohisvuodát gevvet ja makkár váikkuhusaid sáhttet dagahit. Min mihttu lea leamašan ovdanbuktit máhtu ja vásáhusaid oadjebas skuhtervuodjima birra, vai várra lihkohisvuodáide unnu.

Olusat leat oassálastán dáinna gihppaga bargguin. Muhtimat rávvagiiguin, neavvagiiguin, ja earát fas vásáhusaiguin, teavstaiguin ja govaiguin. Mánngas leat vástidan jearahallanskovi, ja oassálastán neahtadigaštallamin. Studeanttat Finnmarku allaskuvllas (HIF) ovdasteaddjit Politijain ja ovttasbar-goskihpárat leat iskan gihppaga

sisdoalu. Giitu buohkaide.

Gihpa lea ovttasbargu gaskkal Stáhta geaidnodoaimmahaga, Trygg trafikk, snøscooter-importørenes forening, Gjensidige forsikring ja SNØFOR.

Mii sávvat gihpa nanne du máhtu ja hárváneami muhtaskuhter vuodjima oktavuodas, vai don ja du lagamuččat oadjebasat vánddardehpet muhtaskuhteriin boahtte áiggis.

Ketil Nystrøm,
Trygg Trafikk

Kristian Øvernes,
Stáhta geaidnodoaimmahat

Máttkostoámen muohtaskuhteríin

Statens vegvesen

TRYGG TRAFIKK

snøfor

GJENSIDIGE